

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2024

ARCHEOLOGIE NOTA F2 Hoppinpunt te Dilbeek (Vlaams-Brabant)

ADEDE Archeologisch Rapport 1324

Michiel Loveniers

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 1324

Archeologienota F2 Hoppinpunt
te Dilbeek
(Vlaams-Brabant).

MICHIEL LOVENIERS

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2024
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

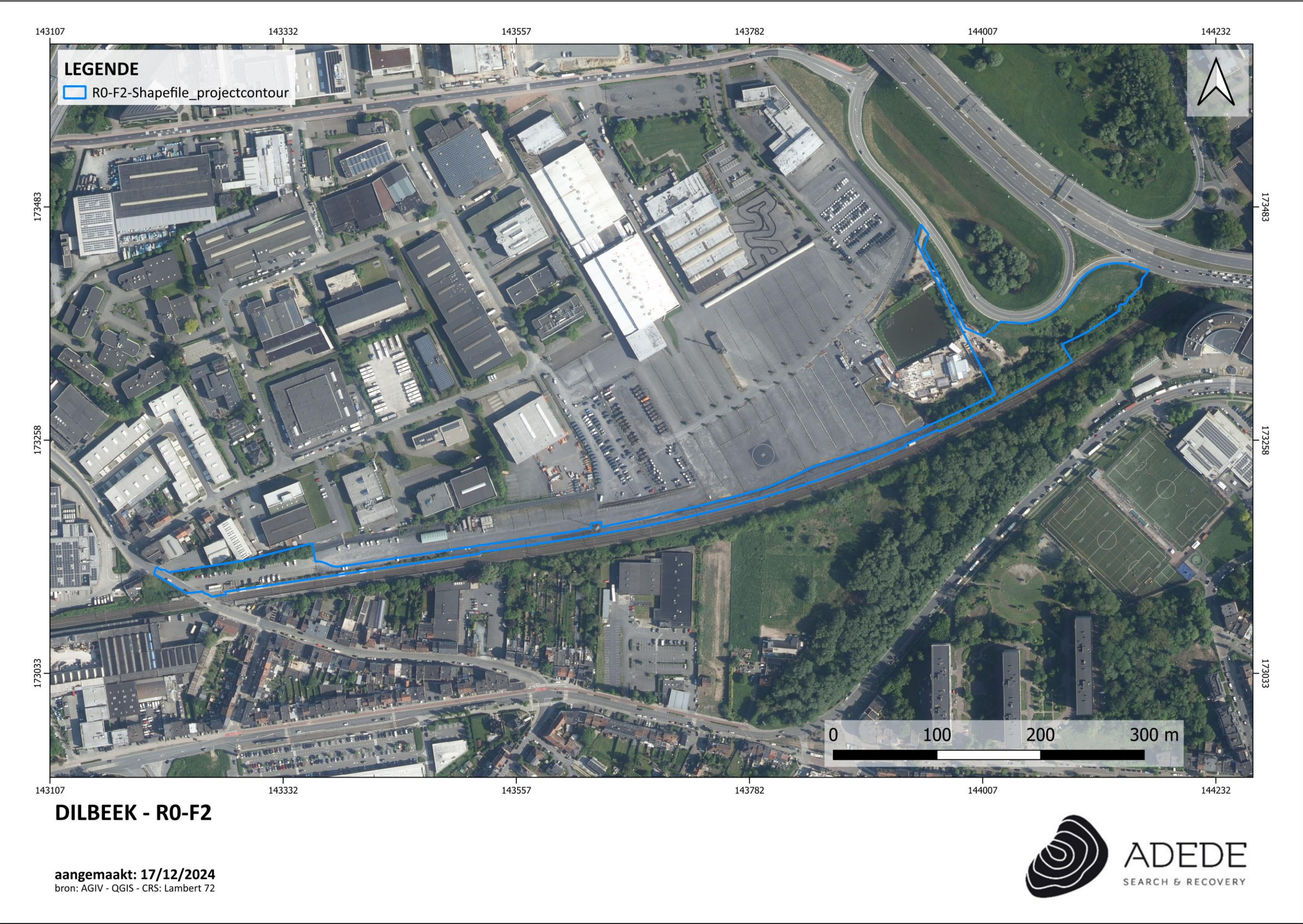
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bv. ADEDE bv is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

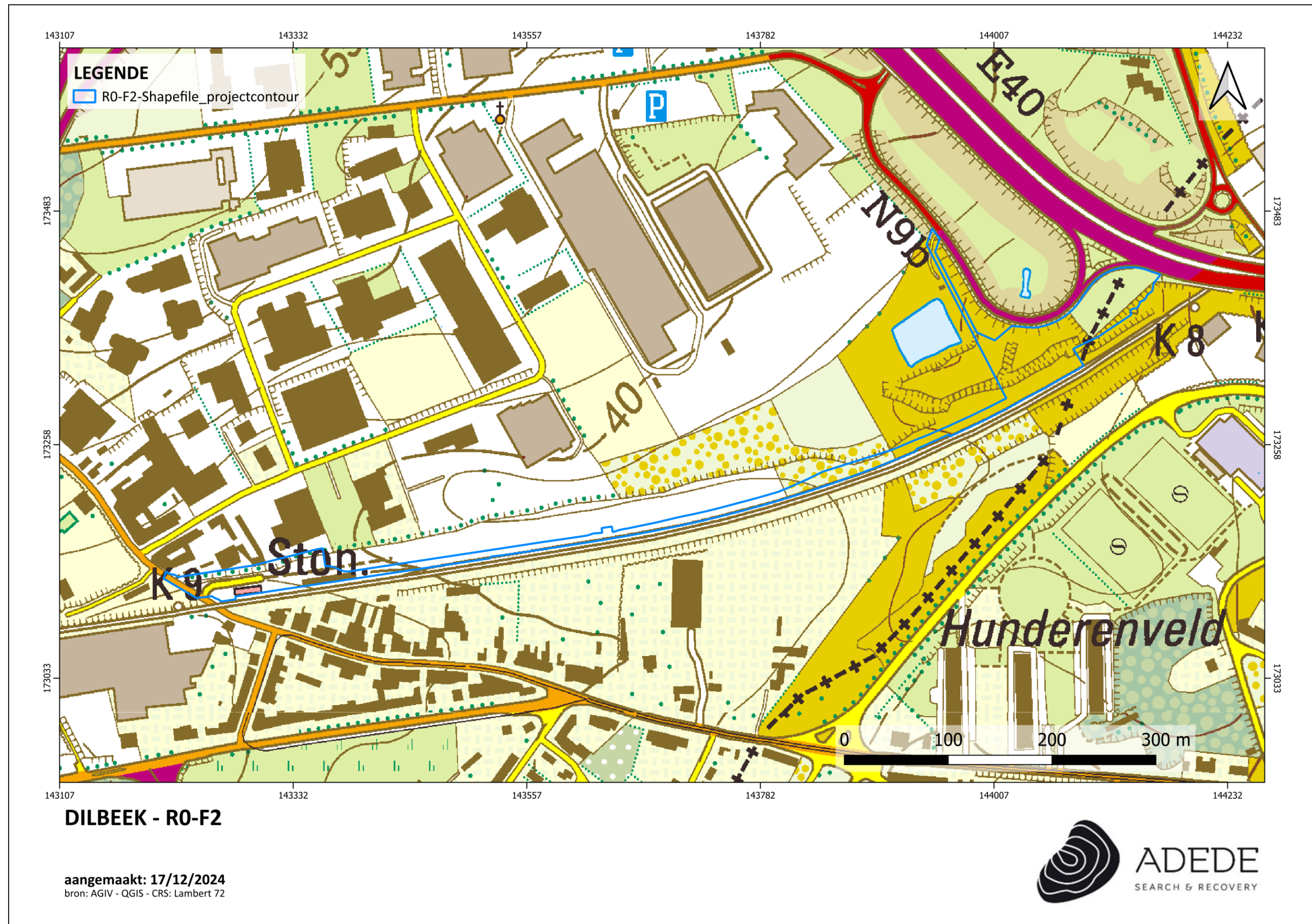
Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	- 3 -
1 Administratieve fiche	- 4 -
2 Bureauonderzoek	- 8 -
2.1 Archeologische voorkennis	- 8 -
2.2 Aanleiding van het onderzoek	- 8 -
2.3 Doel van het onderzoek	- 8 -
2.4 Huidige situatie projectgebied	- 9 -
2.5 Beschrijving geplande werken	- 9 -
2.6 Randvoorwaarden	- 10 -
2.7 Werkwijze	- 10 -
3 Assessmentrapport	- 19 -
3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied	- 19 -
3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 21 -
3.2.1 Tertiair geologisch	- 21 -
3.2.2 Quartair geologisch	- 22 -
3.2.3 Bodem	- 23 -
3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied	- 29 -
3.3.1 Algemene historische situering	- 29 -
3.3.1 Luchtfoto 1971	- 35 -
3.3.2 Luchtfoto 1979-1990	- 36 -
3.3.3 Luchtfoto meest recent	- 37 -
3.4 Archeologische situering van het projectgebied	- 38 -
3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving	- 38 -
3.4.2 CAI Indicatoren	- 39 -
4 Besluit	- 46 -
5 Bibliografie	- 48 -
5.1 Archeologienota's	- 48 -
5.2 Literatuur	- 48 -
5.3 Online	- 48 -
6 Lijst van figuren	- 49 -
7 Bijlage	- 49 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	
Site	Dilbeek - Fietssnelweg
Projectsigle ADEDE	DIL-F2
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerven	Aanleg fietssnelweg F2 in Dilbeek met Hoppinpunt
Uitvoerder	ADEDE bv
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens OE/ERK/Archeoloog/2018/00215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bv
Grootte projectgebied	19 781,8 m ²
Periode uitvoering	December 2024
Themen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied werd voorafgaand al archeologisch onderzoek verricht. Het gaat hierbij om archeologienota's 15678 en 15581 waarbij uitgesteld vooronderzoek werd geadviseerd. Onderliggende nota is hiervan een samenvoeging met kleine aanpassingen. In de onmiddellijke en ruimere omgeving zijn ook al vaststellingen gedaan, deze worden toegelicht in het assessmentrapport.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handeling waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied is gelegen in de stationsomgeving van groot-Bijgaarden en is momenteel grotendeels onverhard. In het oosten ligt het projectgebied net ten noorden van de weg die vanuit de Brusselstraat toegang geeft tot de parkeerzone. Vervolgens is een klein gedeelte verhard, waar het projectgebied deze overgangsweg kruist, om vervolgens zijn weg in oostelijke richting te vervolgen ten zuiden van de parking. Meer naar het oosten buigt het projectgebied af naar het noorden, waar er een bredere zone door een grasland loopt, om vervolgens de aansluiting te maken met de grens van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in de nabijheid van de A10.

2.5 Beschrijving geplande werken

De geplande werken voorzien in de aanleg van het projectgebied als Hoppinpunt, een transport HUB waar verschillende transportvormen elkaar kruisen. Het westelijke gedeelte van het projectgebied wordt quasi volledig verhard en ingericht als parkeerzone. Daarbij worden parkeerplaatsen voor mindervaliden voorzien, parkeerplaatsen voor een autodeelsysteem, parkeerplaatsen met laadstations voor elektrische wagens, Kiss & Ride plaatsen en gewone parkeerplaatsen. Ook wordt de inplanting van zes bomen voorzien alsook de bouw van een fietsenstalling. Deze zone geeft eveneens toegang tot het noordelijke perron. Binnen het parkeerterrein worden in de vorm van grasland ook kleine groenzones voorzien, waar de bomen zullen worden aangeplant. Uit de landschappelijke studie van het gebied blijkt dat het westelijke deel van het projectgebied grotendeels opgehoogd werd met meer dan twee meter. Met een maximale bodemingreep van 1 meter, wordt in deze zone het archeologisch niveau dus met zekerheid niet geraakt.

De geplande werken omvatten eveneens de aanleg van een fietssnelweg van 4 tot 6 m breed, die kadert in de nieuw aan te leggen fietsverbinding tussen Brussel en Gent. Deze fietssnelweg F2 loopt van aan het station van Groot-Bijgaarden tot aan de grens van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, grotendeels parallel aan de spoorverbinding Brussel-Gent. De werken voor de aanleg van de fietssnelweg voorzien een bodemingreep van maximaal 70cm onder het maaiveld over een smal tracé vlakbij en op de talud van de spoorweg. Hier wordt het archeologisch niveau dus niet bedreigd. Ten oosten van de nieuwe brug zal de fietssnelweg iets dieper aangelegd worden maar, dit ter hoogte van reeds bestaande leidingen waardoor grotendeels gewerkt wordt in verstoring en in reeds bestaande ophoging van het op-en afrittencomplex. Ook komt er een riolering onder de fietssnelweg die zeer lokaal over een smal tracé tot 2m-MV zal reiken.

Daarnaast wordt ook voorzien in de aanleg van een brug gefundeerd door paalfunderingen (ca. 3m-MV) om een gracht over te steken. Er wordt eveneens een bufferbekken aangelegd waarvoor gezien

de huidige landschappelijke opbouw lokaal bodemingrepen noodzakelijk zullen zijn (deels in ophoging, deels afgraving tot ca. 40cm-MV).

In de zone rond de fietsbrug zullen werkzones ingericht worden waarvoor er genivelleerd zal worden. Na de werken zullen hier groenzones ingericht worden. Bodemingrepen tot ca. 50cm-MV.

Gezien het smal tracé en de voorgaande grondwerken ter hoogte van het projectgebied, voornamelijk in het uiterste westen van het projectgebied, ter hoogte van de spoorweg en ter hoogte van het op- en afrittencomplex in het oosten, kunnen de geplande werken in een groot deel van het projectgebied beschouwd worden als niet bedreigend voor het eventueel aanwezige bodemarchief. Voor de zone ter hoogte van de fietsbrug, het bufferbekken en de werkzones gaat dit echter niet op en zijn de werken weldegelijk bedreigend.

2.6 Randvoorwaarden

Aangezien het overgrote deel van het projectgebied verhard en/of bebouwd is kan verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas gebeuren nadat het terrein is vrijgemaakt. Verder archeologisch onderzoek dient dus te gebeuren in uitgesteld traject.

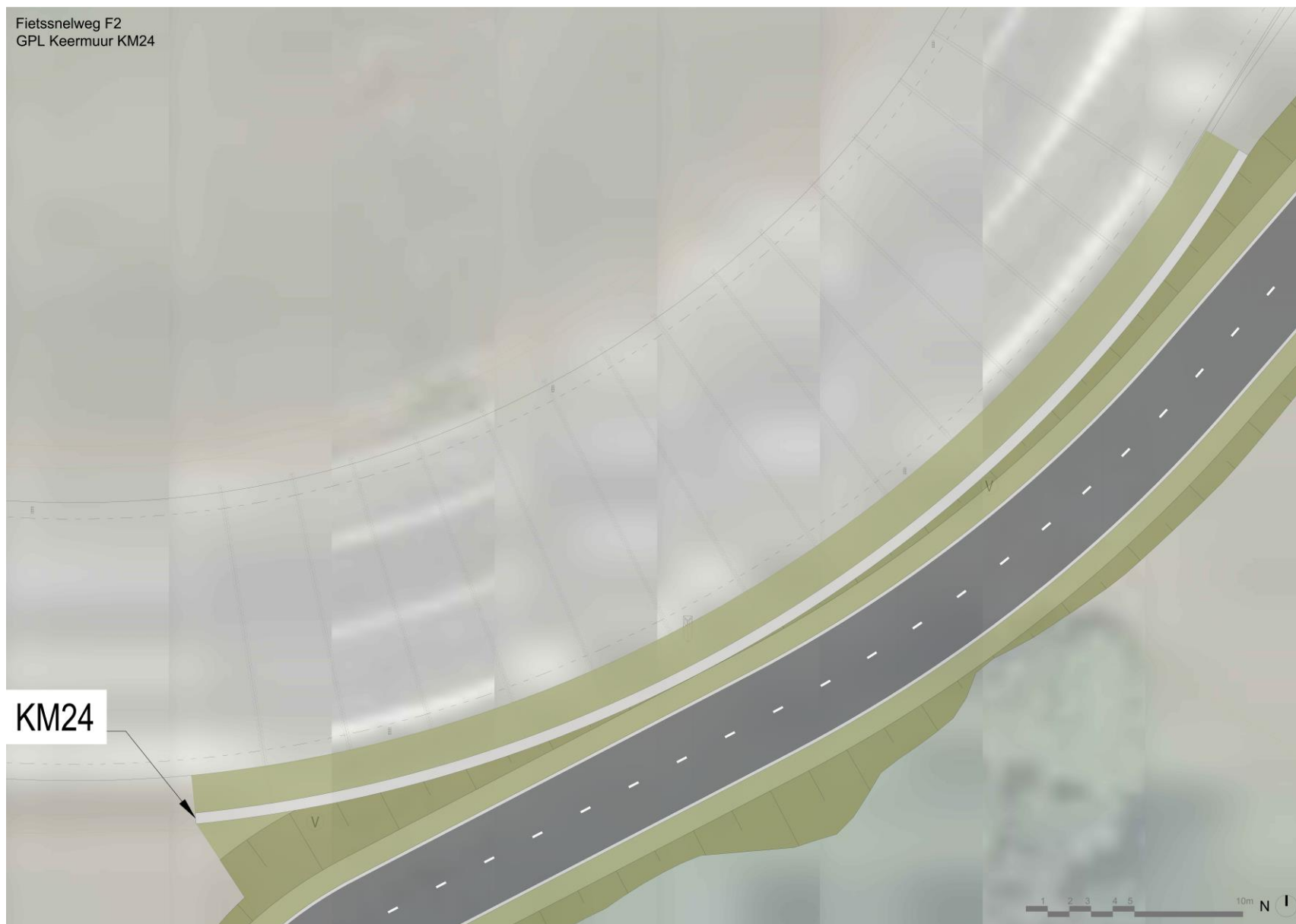
2.7 Werkwijze

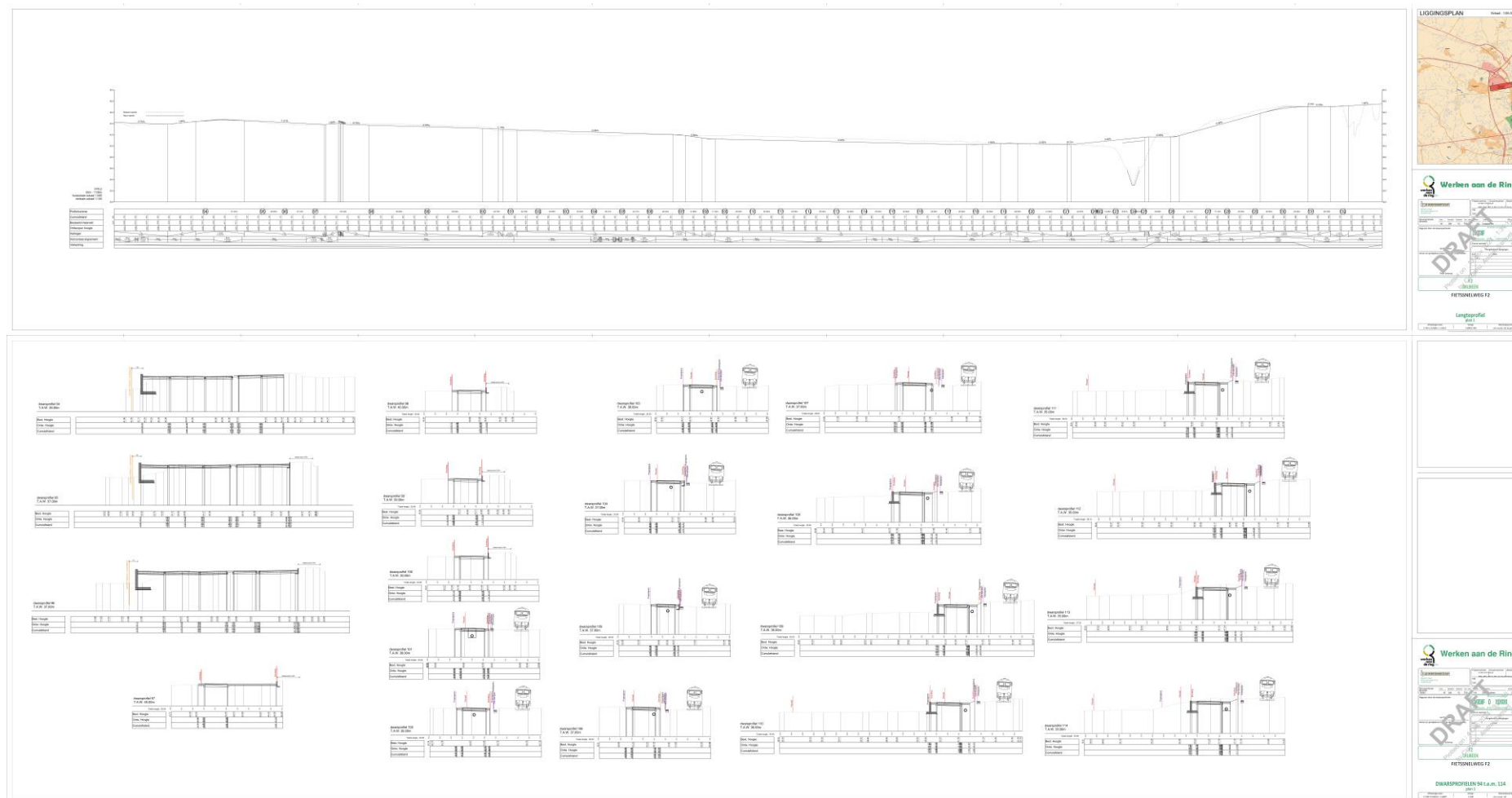
Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

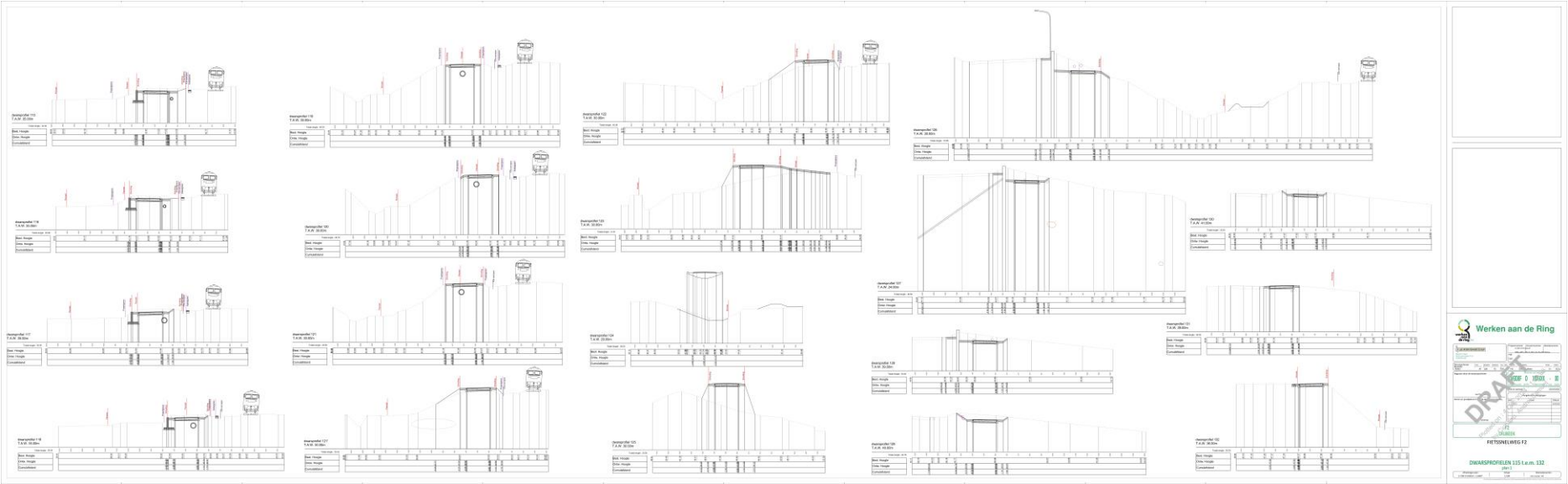
Overzicht geconsulteerde kaarten:

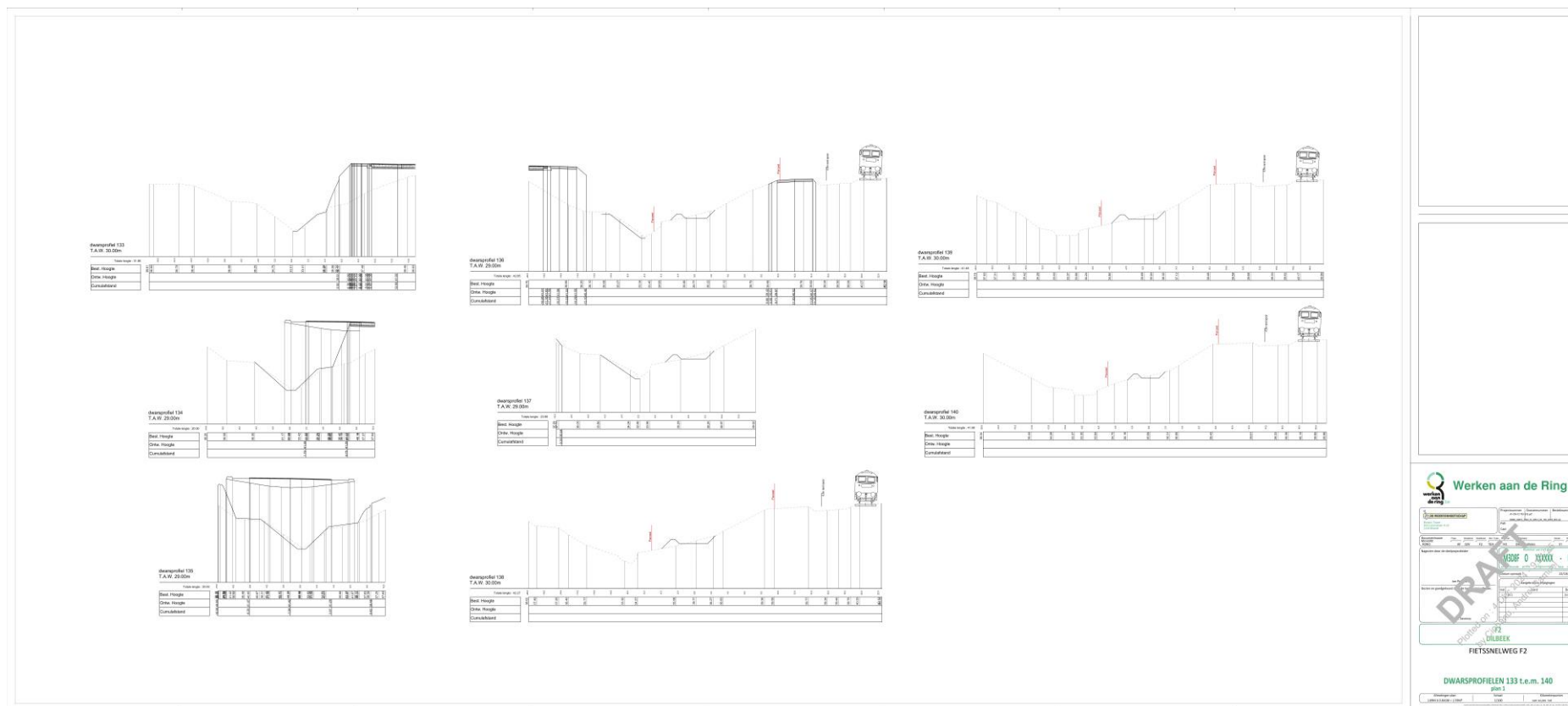
- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:

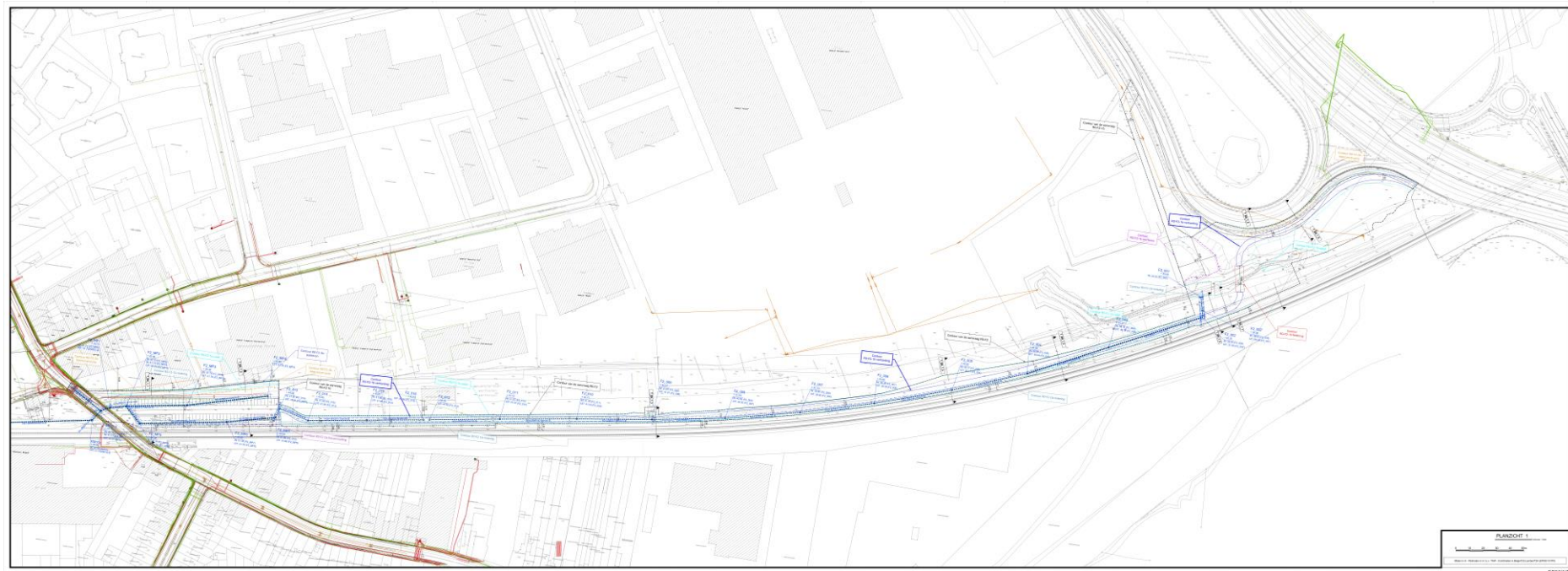
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Kadasterkaart
- Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
- Tertiair geologische kaart
- Quartair geologische kaart
- Bodemtypekaart
- Potentiële bodemerosiekaart
- Erosiegevoeligheidskaart
- Bodemgebruiksbestand
- Gewestplan
- Historische situering:
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

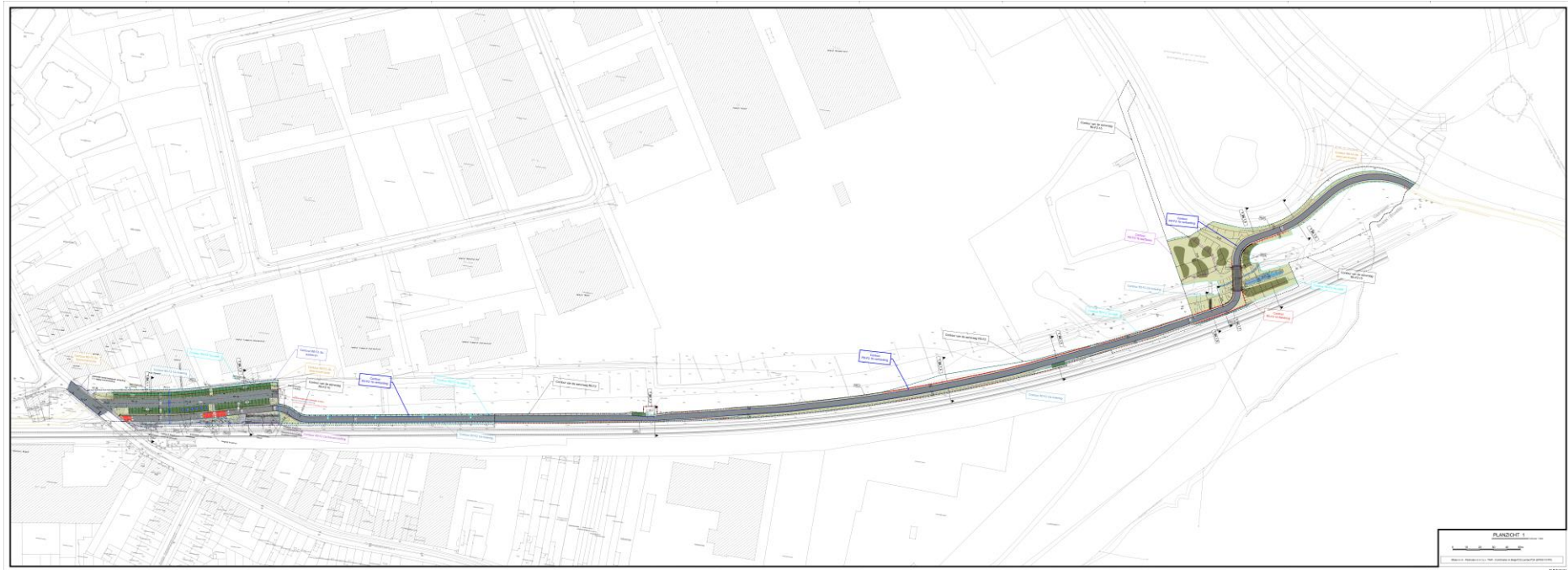

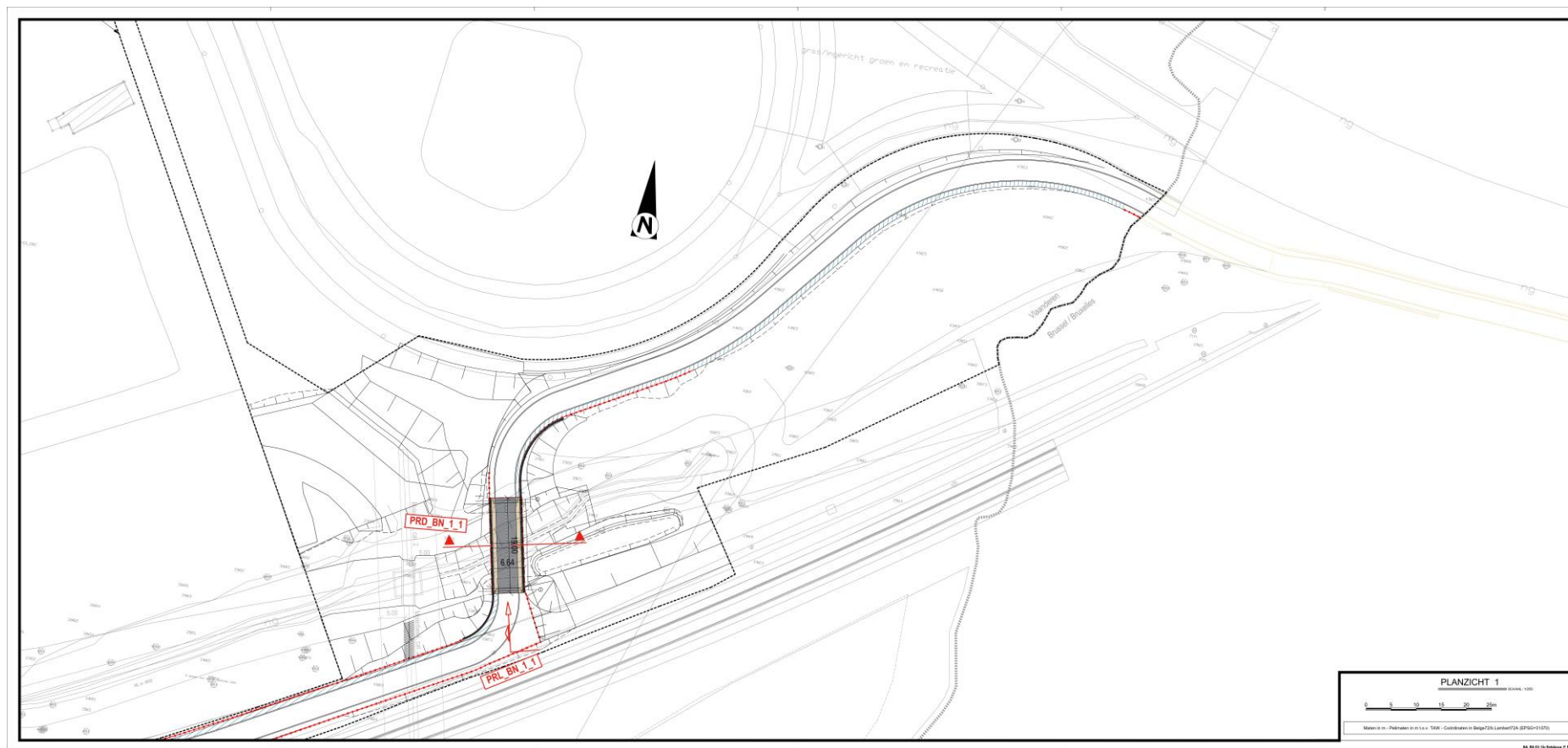

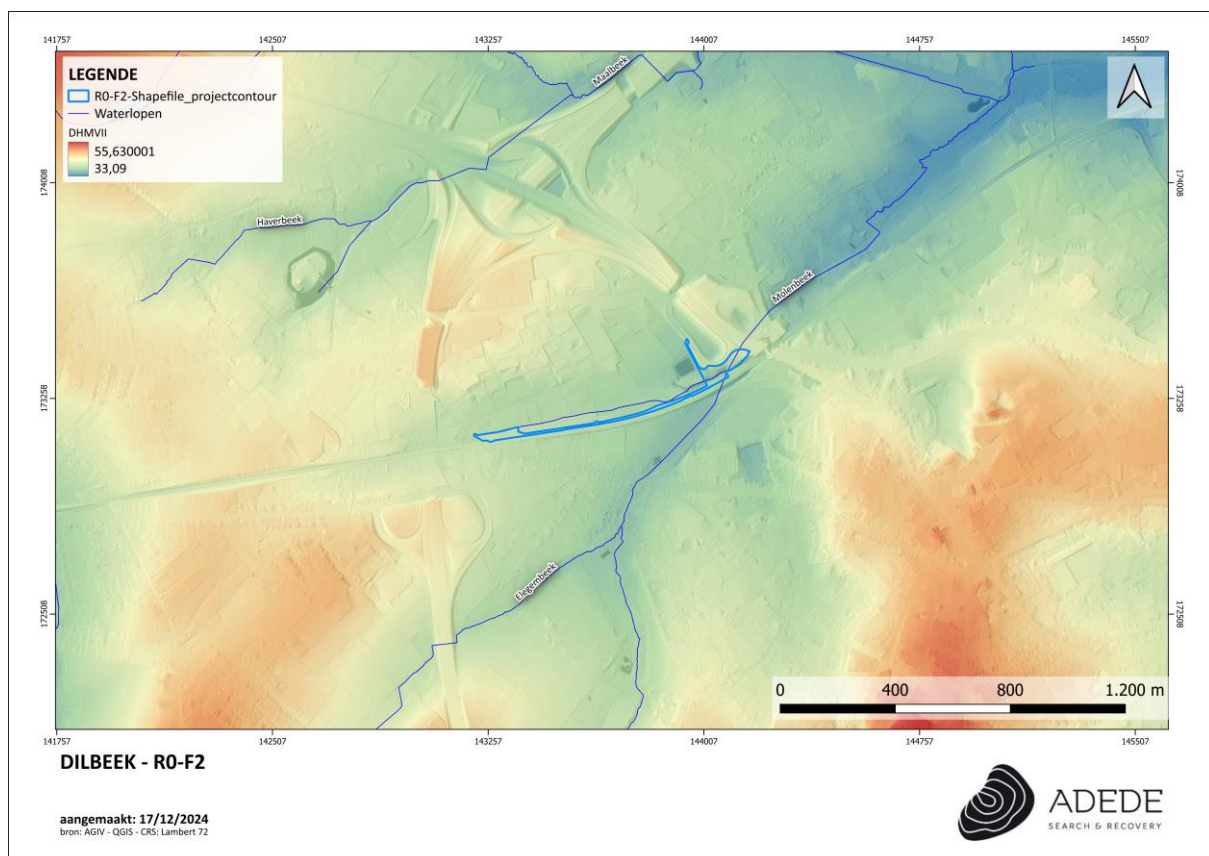

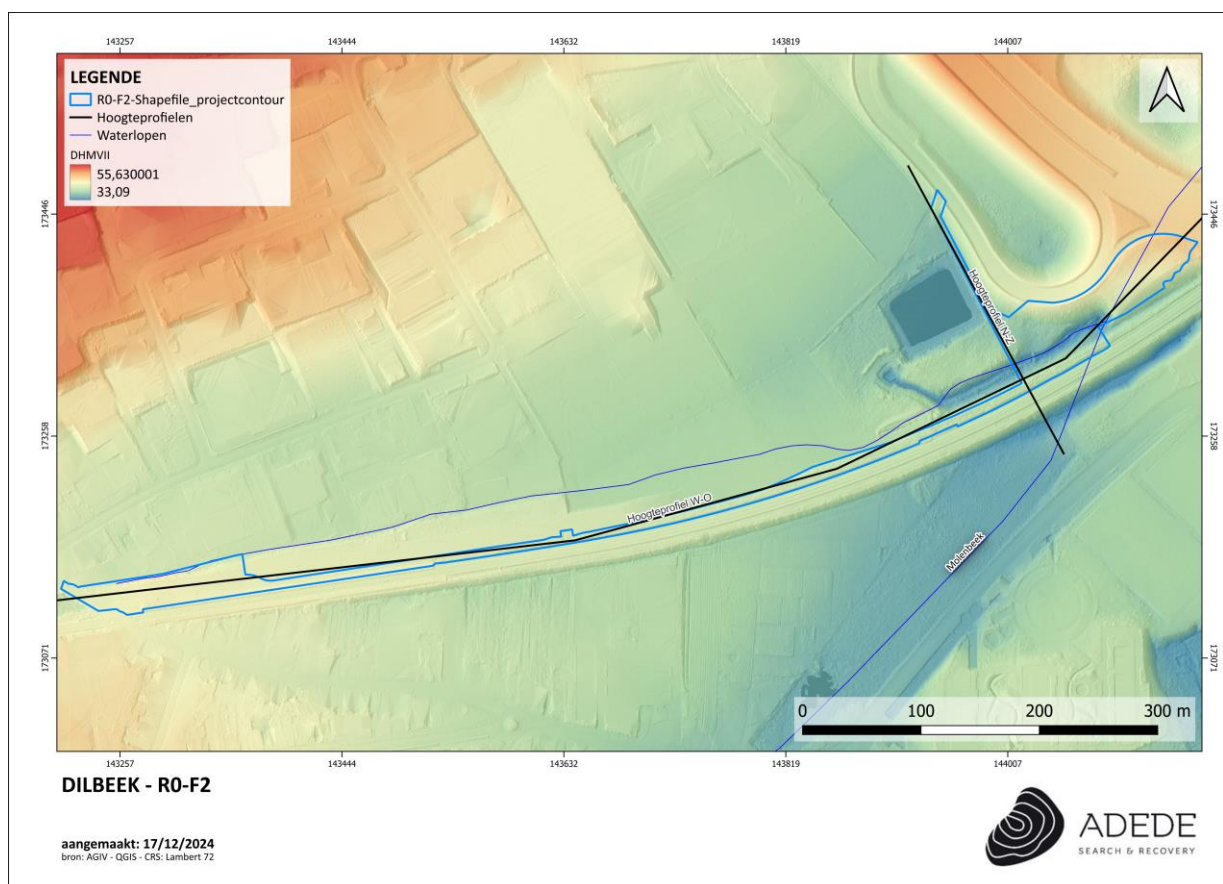
3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

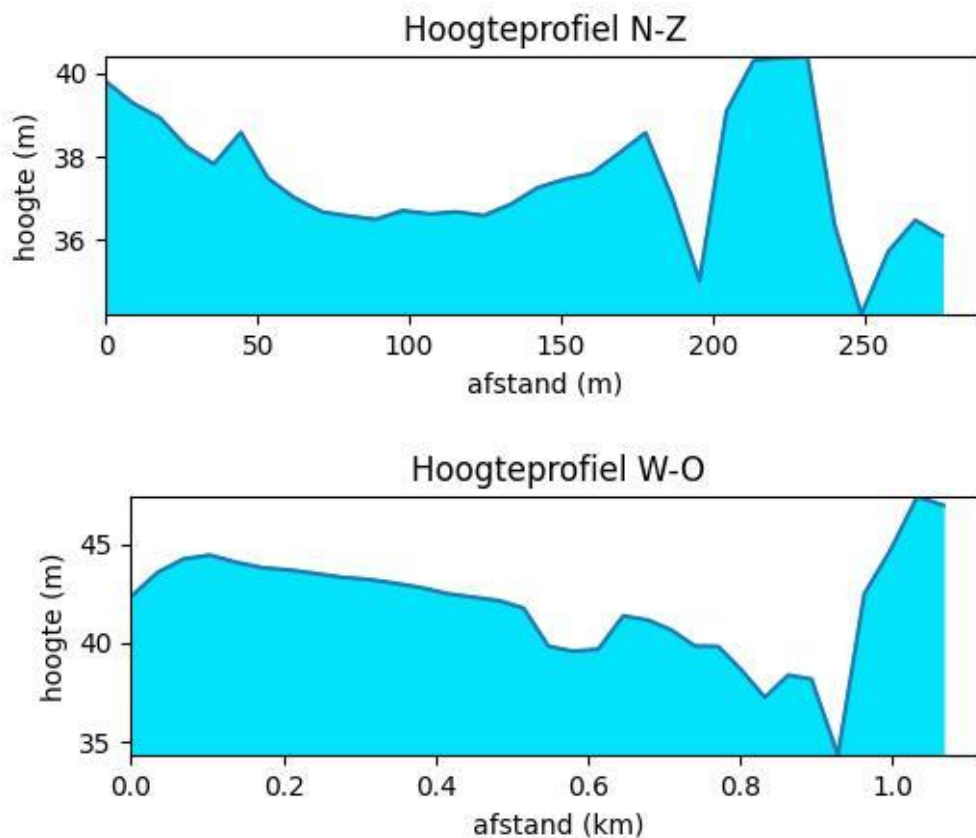
Dilbeek (Groot-Bijgaarden) is gelegen in de provincie Vlaams-Brabant, ten westen van Brussel en is een hoofdzakelijk residentiële gemeente. De gemeente is gelegen in het zuiden van het Pajottenland en wordt waterhuishoudelijk gedomineerd door de stroomgebieden van de Zenne en de Dender. Het gebied behoort landschappelijk tot de Brabantse glooiingen. Het projectgebied ligt daarbij in een vlakte die ten noorden en ten zuiden wordt ingesloten door heuvelruggen en ligt op een hoogte van ongeveer 43m ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing (TAW). Het projectgebied vertoont echter een zeer grillig reliëfverloop, met bruuske hoogteverschillen van soms wel meer dan twee meter. Dit kan mogelijk wijzen op een verregaande verstoreng van de ondergrond. Mogelijk speelt vooral de aanleg van de spoorlijn Brussel-Gent, net naast het projectgebied, en het op-en afrittencomplex hierbij een belangrijke rol.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHNVII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

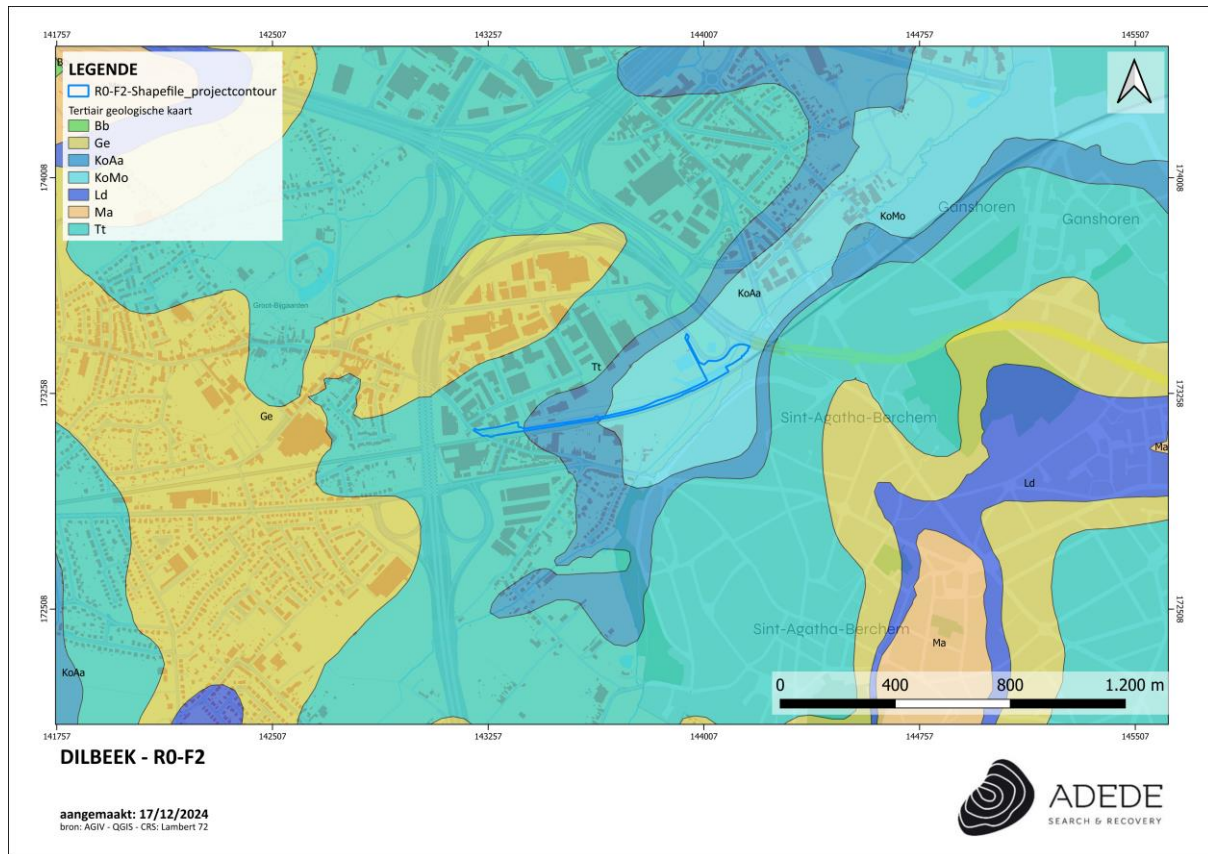
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer. In het uiterste westen en in het uiterste punt van de noordelijke uitloper van het projectgebied vinden we een tertiaire bodem terug die behoort tot de formatie van Tielt (Tt, roze). Deze bestaat uit grijsgroen, zeer fijn zand tot silt en is kleihoudend. Centraal op het projectgebied vinden we vervolgens een tertiaire bodem terug die behoort tot de formatie van Kortrijk (paars), meer bepaald het lid van Aalbeke (KoAa). Het gaat hier om een donkergrijze tot blauwe klei, die gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van glimmer, een verzamelnaam voor enkele veel voorkomende dunsplijtende mineralen die opvallen door hun sterk glanzende splijtvlakken. In het westen tenslotte blijven we in de formatie van Kortrijk met een tertiaire bodem die behoort tot het

lid van Moen (KoMo, licht-blauw). Het betreft hier grijze klei tot silt, die gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van Nummulieten.

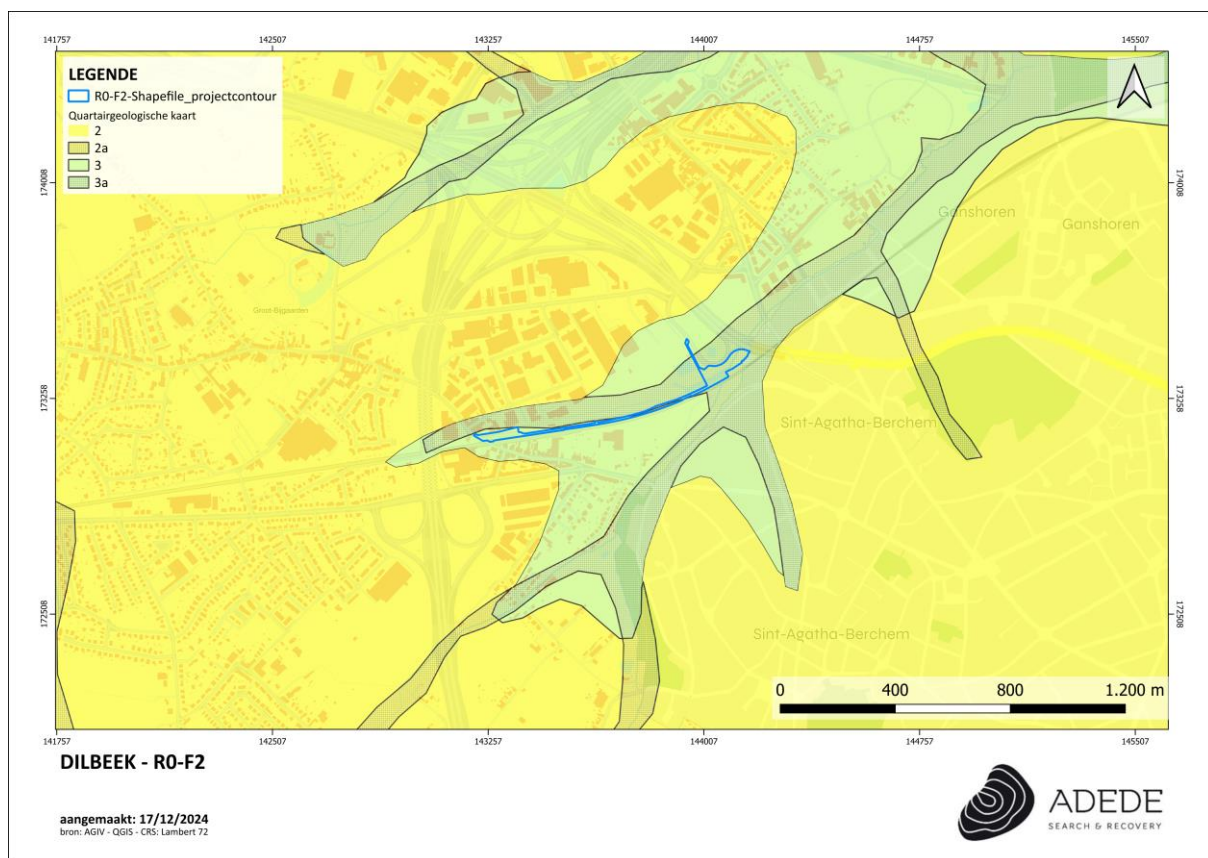

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

De bodemlagen uit het Quartair vertegenwoordigen de meest recente geologische periode binnen het bestaan van de aarde (2,6 miljoen jaar). Het grootste gedeelte van het projectgebied wordt gekenmerkt door de types 3 en 3a. Het bodemtype 3 (groen) bestaat uit eolische afzettingen (ELPW) zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holoceen. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem. Verder zijn er mogelijk ook hellingsafzettingen van het quartair terug te vinden. Tenslotte vinden we nog Fluvatieve afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Bij dit profieltype zijn er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistocene sequentie.

Het type 3a (groen gearceerd), is opgebouwd uit Fluviatiele afzettingen (FH), afzettingen van het Holocene en mogelijk Tardiglaciaal. Daarnaast zijn er eolische afzettingen (ELPw) zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holocene. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem. Verder zijn er ook hellingsafzettingen van het quartair terug te vinden (HQ). Tenslotte vinden we nog Fluvatiele afzettingen (FLPw) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Bij dit profieltype zijn er wel degelijk Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistocene sequentie.¹

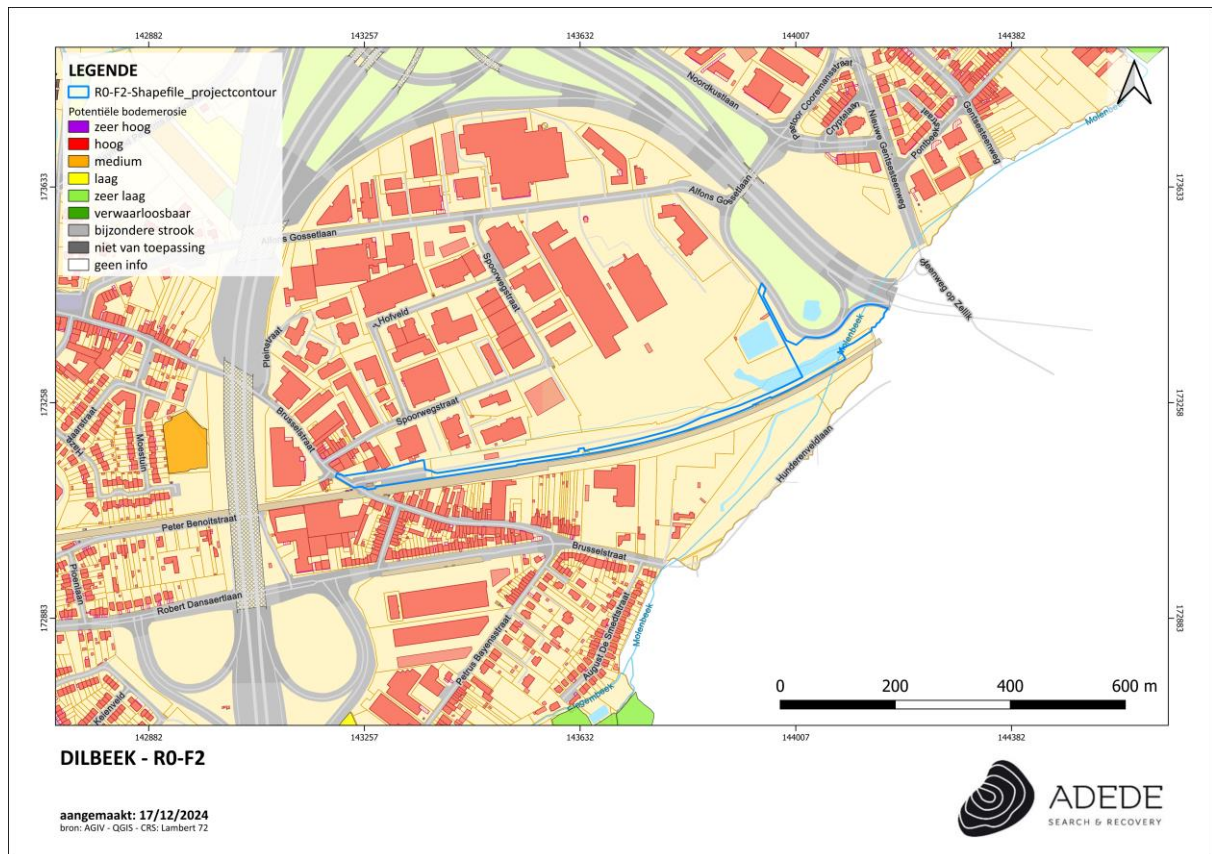

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

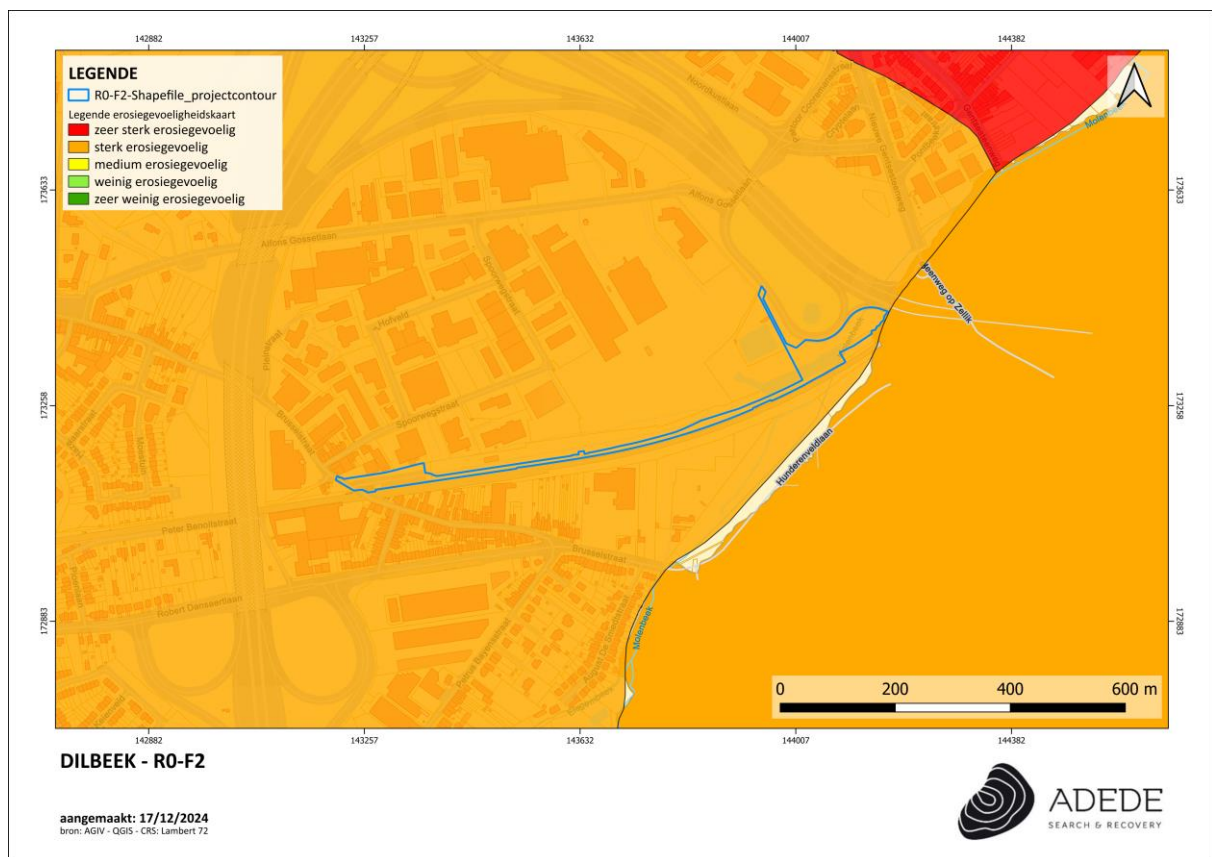
¹ F. Bogemans, 'Legende overzichtkaart Quartairgeologie Vlaanderen' (Brussel, 2005).

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

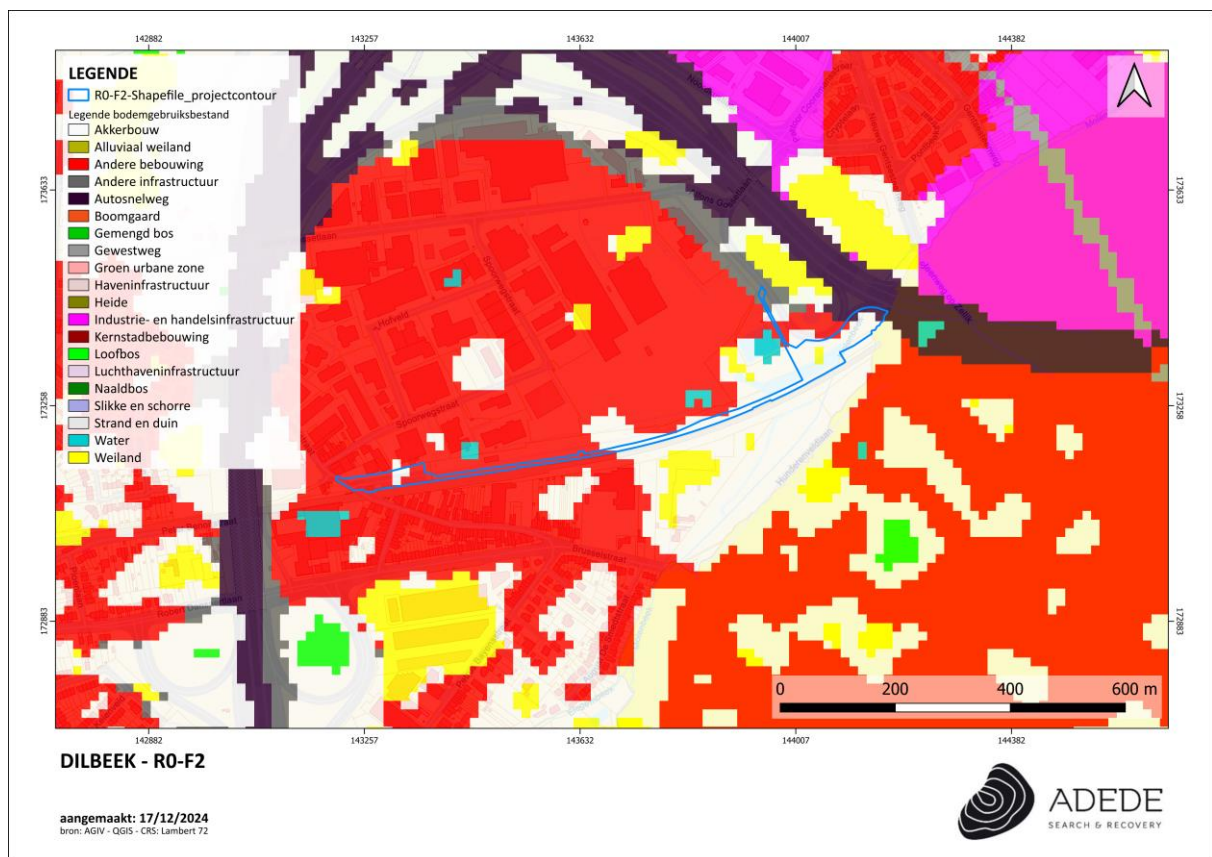
Op de erosiegevoeligheidskaart bevindt het projectgebied zich in sterk erosiegevoelig gebied.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

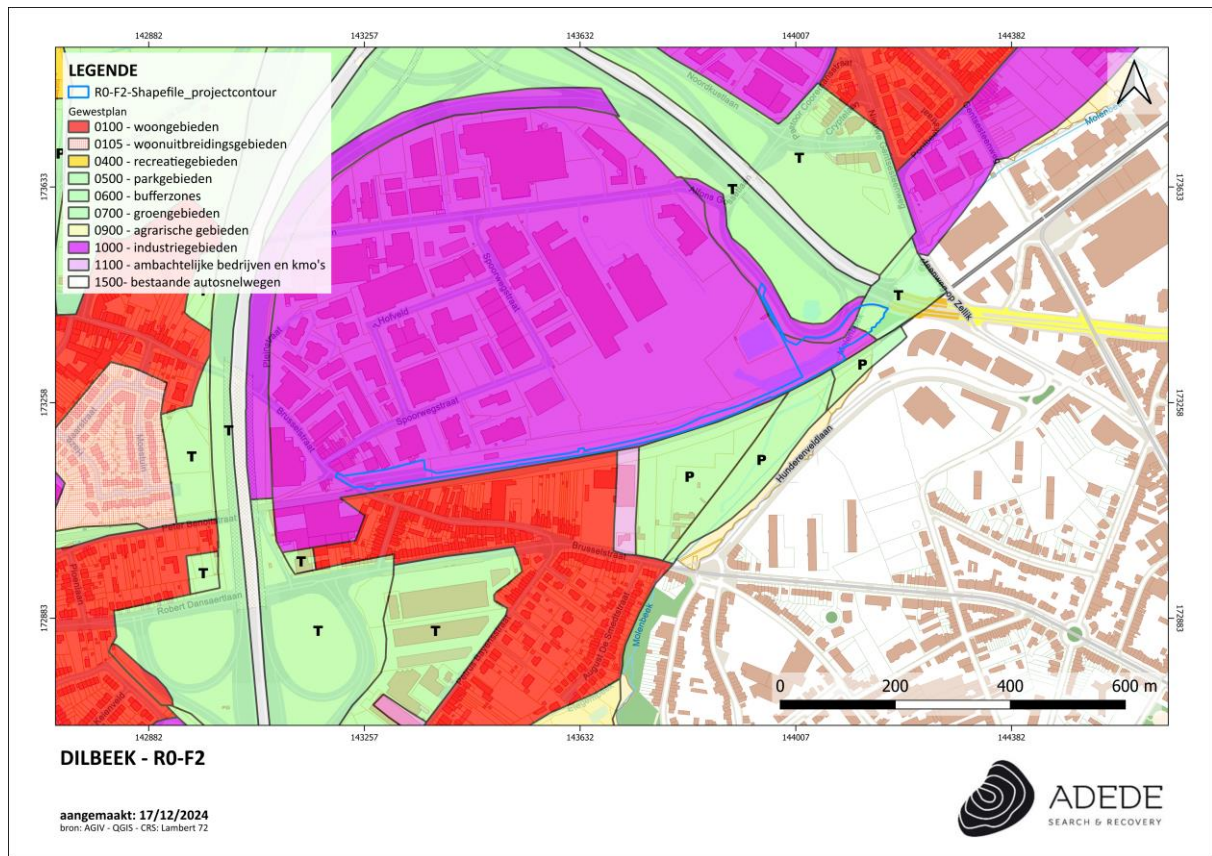
Het bodemgebruiksbestand 2001 is zeer grootschalig en daarom moeilijk bruikbaar op zeer lokaal niveau. Wanneer we het projectgebied in zijn geheel beschouwen, valt op dat het westelijke gedeelte van het projectgebied grotendeels gekarteerd staat als andere bebouwing (rood). Het grootste deel van deze categorie wordt bedekt door structuren (gebouwen, wegen en artificiële oppervlakken) met groene oppervlakten en open bodem, waarbij 30 tot 80 procent van het oppervlak verhard is. Het oostelijke gedeelte van het projectgebied wordt grotendeels gekarteerd als 'akkerbouw' (wit), wat lijkt te wijzen op de niet verharde gedeelten van het terrein die inderdaad goed vertegenwoordigd zijn in het oosten.

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Het Vlaams Gewestplan gaat terug op de 'wet op de stedenbouw', goedgekeurd in 1962. Tussen 1976 en 1980 werden 48 afzonderlijke plangewesten aangewezen, die samen het Vlaams Gewestplan vormen. Het Vlaams Gewestplan geeft de precieze functiebestemming van het totale grondgebied weer. De bestemming verwijst naar de algemene en aanvullende (bijzondere) stedenbouwkundige voorschriften zoals ze werden vastgelegd door de Vlaamse Regering. Het grootste gedeelte van het projectgebied is op het gewestplan gekarteerd als **industriegebied**. Helemaal in het oosten staat een klein gedeelte gekarteerd als **bufferzone**.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Het projectgebied is gelegen op het grondgebied Groot-Bijgaarden. Deze gemeente maakt sinds de gemeentefusie van 1977 deel uit van Dilbeek, samen met Sint-Martens-Bodegem, Itterbeek, Schepdaal en Sint-Ulriks-Kapelle.² De gemeente Dilbeek ligt net ten westen van Brussel en wordt wel eens omschreven als de poort naar het Pajottenland.

Uit bestaand onderzoek weten we dat de streek rond Dilbeek gekenmerkt wordt door een sterke Romeinse aanwezigheid.³ In 2015 werd daarenboven door BAAC een Romeins villadomein opgegraven, gekenmerkt door een noordelijk *pars urbana* gedeelte en een zuidelijker *pars rustica* gedeelte. Het villadomein werd omgeven door een rechthoekig greppelsysteem. Op het terrein waren verscheidene grafstructuren aanwezig. De volledige opgraving van een dergelijk, goed bewaard Romeins villadomein is voor Vlaanderen uniek te noemen.⁴

Wat betreft de geschreven geschiedenis van de streek, brengen de vroegste sporen ons naar de twaalfde eeuw. De vroegste vermelding van Groot-Bijgaarden – dat trouwens tot de zeventiende eeuw gewoon Bijgaarden genoemd werd – gaat terug tot 1110, wanneer we in een oorkonde ‘Bigardis’ lezen, en zou verband houden met het Germaanse woord voor ‘omheining’ (gardaz).⁵

Het beheer van Groot-Bijgaarden was lange tijd in handen van de heren van Bijgaarden, die we vanaf de twaalfde eeuw zien opduiken in de bronnen en die een aanvang namen met de bouw van het kasteel van Bijgaarden. Dit werd vermoedelijk gebouwd door Arnulfus III de Bigardis.⁶ Over de oorsprong van dit adellijke geslacht bestaat evenwel geen eensgezindheid. Tijdens de late vijftiende eeuw kwam de heerlijkheid vervolgens in handen van de familie van Vele, waarna de heerlijkheid het onderwerp werd van heel wat opeenvolgende verkopen. In de zeventiende eeuw zou het de familie van Boisschot zijn die de heerlijkheid verwerft, om ze tot het einde van het Ancien Régime in bezit te houden.⁷ Zij lieten belangrijke aanpassingen doen aan het kasteel en slaagden erin om de heerlijkheid in 1741 tot Markizaat te laten verheffen.⁸

Belangrijk element in de geschiedenis van de omgeving is ongetwijfeld het Sint-Wivinaklooster, dat in 1126-1129 door Godfried I van Brabant gesticht werd als een van de abdij van Affligem afhankelijke

² J.M. Duvosquel, H. Hasquin & R. Van Uytven (eds.), *Gemeenten van België: geschiedkundig en administratief woordenboek 2* (Brussel, 1980-1981).

³ M.-E. Marien, ‘La Région Bruxelloise avant 700’, in *Cahiers Bruxellois II* (1957), n° 1, pp. 1-72.

⁴ P. Weterings, *Dilbeek. Het villadomein van Dilbeek - Wolsemveld: stand van zaken van het onderzoek in 2016*. *Archeologie 2016. Recent archeologisch onderzoek in Vlaams-Brabant, 2016*, pp.9-11.

⁵ Maurits Gysseling, *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland voor 1226* (Brussel, 1960).

⁶ *Inventaris Onroerend Erfgoed, Groot-Bijgaarden*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14247> [geraadpleegd op 23-06-2020].

⁷ *Ibidem*.

⁸ Wauters, *op. cit.*, pp. 179-200.

benedictinessenpriorij, die in 1548 tot zelfstandige abdij werd verheven.⁹ Deze zelfstandigheid werd niet meteen met veel luister gevierd, dankzij de troebele politieke en religieuze situatie van de zestiende eeuw. Een heropbloei valt te noteren voor de zeventiende en zeker de achttiende eeuw. Met de Franse Revolutie wordt het klooster ontbonden en verkocht. Van groot belang daarbij was de ontginning van landbouwgebied in de onmiddellijke omgeving van de abdij, waar zij verschillende grote pachthoeven bezat.¹⁰

In 1902 kwam het kasteel door koop in handen van Raymond Pelgrims, die een belangrijke rol speelde bij de restauratie van het kasteel en ook het uitzicht van de dorpskom van Groot-Bijgaarden zou gaan bepalen. Deze rijke industrieel verwierf naam en faam voor de restauraties van historische panden, zoals ook de kastelen van Beersel en Chimay, alsook het Antwerpse Mercatorhuis en het Brouwershuis op de Grote Markt van Brussel.¹¹

Tijdens de negentiende eeuw bleef de gemeente Groot-Bijgaarden een agrarische gemeenschap, net zoals vele andere dorpen in de streek. Dit staat in schril contrast met gemeenten ten oosten van Brussel, die veel meer getekend werden door de oprukkende industrialisatie. Vanaf de twintigste eeuw werd de streek gaandeweg beter ontsloten, zeker met de aanleg van de Brusselse Ring, na de tweede wereldoorlog. Hierdoor werd het residentiële karakter van de streek, mede door de nabijheid van Brussel, de hoogte ingejaagd. Daarbij valt ook op dat de kleinere deelgemeenten hun landelijk karakter beter behouden lijken te hebben.¹²

3.3.1.1 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia werden de Oostenrijkse Nederlanden gedurende de periode 1771-1778 uitgebreid in kaart gebracht. De eerste plannen voor dit project dateren al van 1751, maar het zou nog tot 1770 duren vooraleer de Keizerin haar fiat gaf aan het project. Het was Joseph-Jean-Francois, graaf de Ferraris (1726-1814) die de leiding van het project in handen kreeg. De Ferraris was een gerenommeerd generaal uit het Oostenrijkse leger, die in Wenen Cartografie studeerde en reeds op jonge leeftijd actief werd in het leger. De 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende teksten. De kaart werd in drievoud gemaakt en het exemplaar dat bedoeld was voor de landvoogd Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Nederlandse Rijksarchief te Den Haag en het Kriegsarchiv te Wenen. De Ferrariskaart had tot doel een militaire kaart te zijn, waarbij de details niet de voornaamste zorg waren, maar eerder de

⁹ R. Cockx, Het Benedictinessenklooster van Groot-Bijgaarden: van priorij tot abdij (Leuven, 1989), onuitgegeven licentiaatsverhandeling KU Leuven.

¹⁰ J. De Neef, Het domeinbeheer van de abdij van Groot-Bijgaarden (Gent, 2008), onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Gent.

¹¹ M. Meganck & F.-E. De Wasseige, 'Raymond Pelgrims de Bigard (I)' in: *Historische Woonsteden & Tuinen* 161 (2009, n°1) pp. 26-38.

¹² *Inventaris Onroerend Erfgoed, Dilbeek*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13221> [geraadpleegd op 24-06-2020].

algemene aanduiding van hagen, grachten, rivieren en gebouwstructuren. Daarbij was het van belang dat het gebruik van de kaart zo voor de hand liggend mogelijk was. Daarbij werd overigens geen legende opgesteld, daar alle kaartelementen geacht werden duidelijk te zijn. Pas later werden legenda aan de kaarten toegevoegd.

De situatie op de Ferrariskaart lijkt overeen te komen met de Villaretkaart. Ook hier wordt het projectgebied een weinig te ver naar het zuidoosten gekarteerd. De arm van de Molenbeek die op de Ferrariskaart net ten noorden van het projectgebied loopt, is, net als de parallelweg (huidige Stationsstraat), op de Ferrariskaart niet te bespeuren. De Boomgaard is merkkelijk kleiner dan op de Villaretkaart en meer naar het zuiden gekarteerd. Het bosje is eveneens kleiner en iets meer noordelijk gekarteerd. Verder blijft het projectgebied grotendeels in gebruik als landbouwgrond en blijft volledig verstoken van bebouwing. De bebouwing in het gebied lijkt aan weinig verandering onderhevig en situeert zich nog steeds langsheen de Brusselstraat.

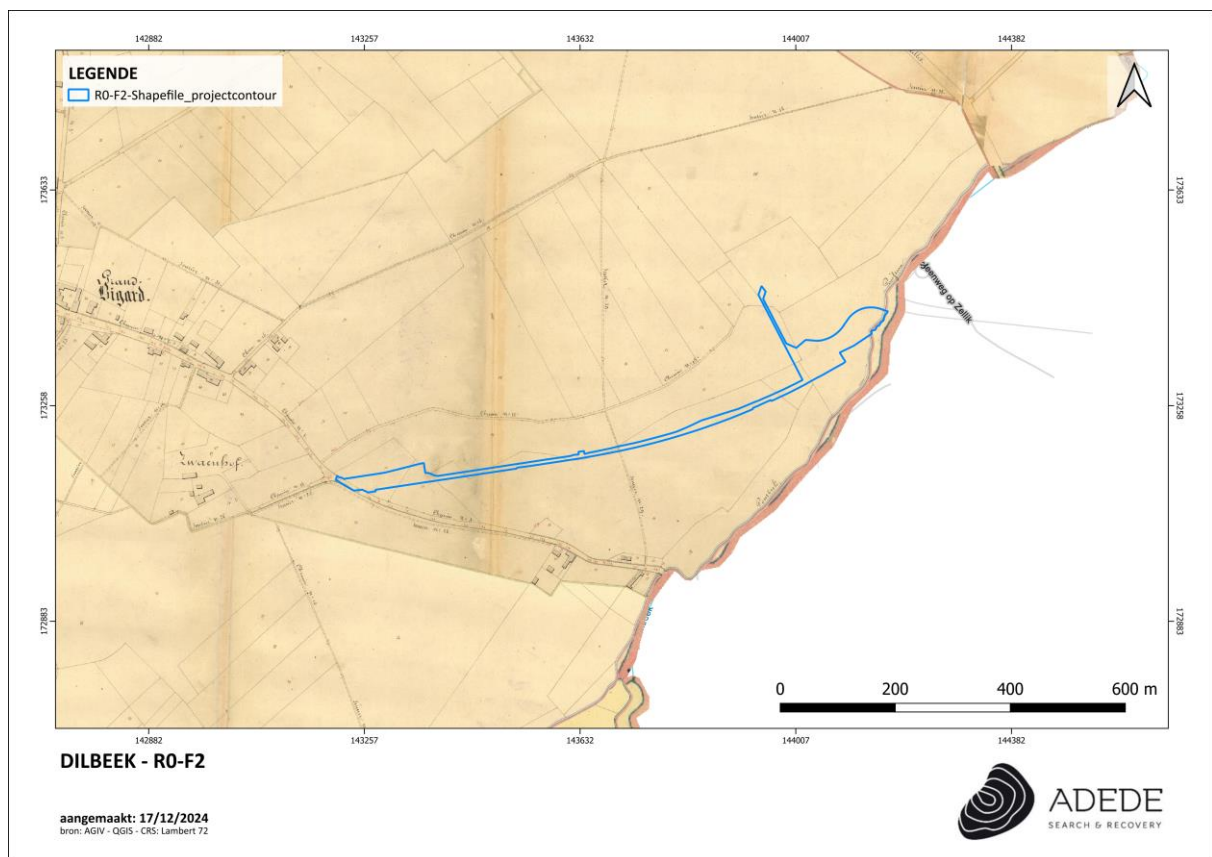

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.1.2 *Atlas der Buurtwegen (1840)*

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841 met als doel ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Er werd dus een inventarisatie gemaakt van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdiensbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). In de periode 1843-1845 werd per toenmalige gemeente een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen. Een atlas is samengesteld uit overzichtsplannen, detailplannen en tabellen. Overzichtsplannen zijn één of meerdere plannen van de betreffende atlasgemeente met aanduiding van de omtrekken van deelgebieden, die genummerd zijn; de nummering van de deelgebieden verwijst naar het nummer van het detailplan; de schaal waarin de overzichtsplannen zijn opgemaakt is meestal 1/10.000. Detailplannen zijn meestal opgemaakt op kaartschaal 1/2.500; in enkele gevallen zijn ze opgemaakt op een andere schaal, bijvoorbeeld in stedelijke centra en buitengebieden). De tabellen die in de atlassen zijn opgenomen bevatten de wegkarakteristieken, het nummer van de buurtweg, de lengte, de oppervlakte ...-, tabellen van de eigenaars van de aangelande percelen, tabellen van grondinneming.

Ook op de Atlas der buurtwegen wijkt de omgeving van het projectgebied weinig af met de voorgaande kaart. Evolutie in het gebied is minimaal en de bebouwing lijkt zich verder uitgebreid te hebben langsheen de Brusselstraat, waar een merkelijk densifiëring van de bebouwing waar te nemen is. Doorheen het projectgebied loopt ook voetweg nummer 29 in noordelijke richting. Het projectgebied blijft verder geheel verstoken van bebouwing en naar alle waarschijnlijkheid heeft het zijn functie als landbouwgrond behouden.

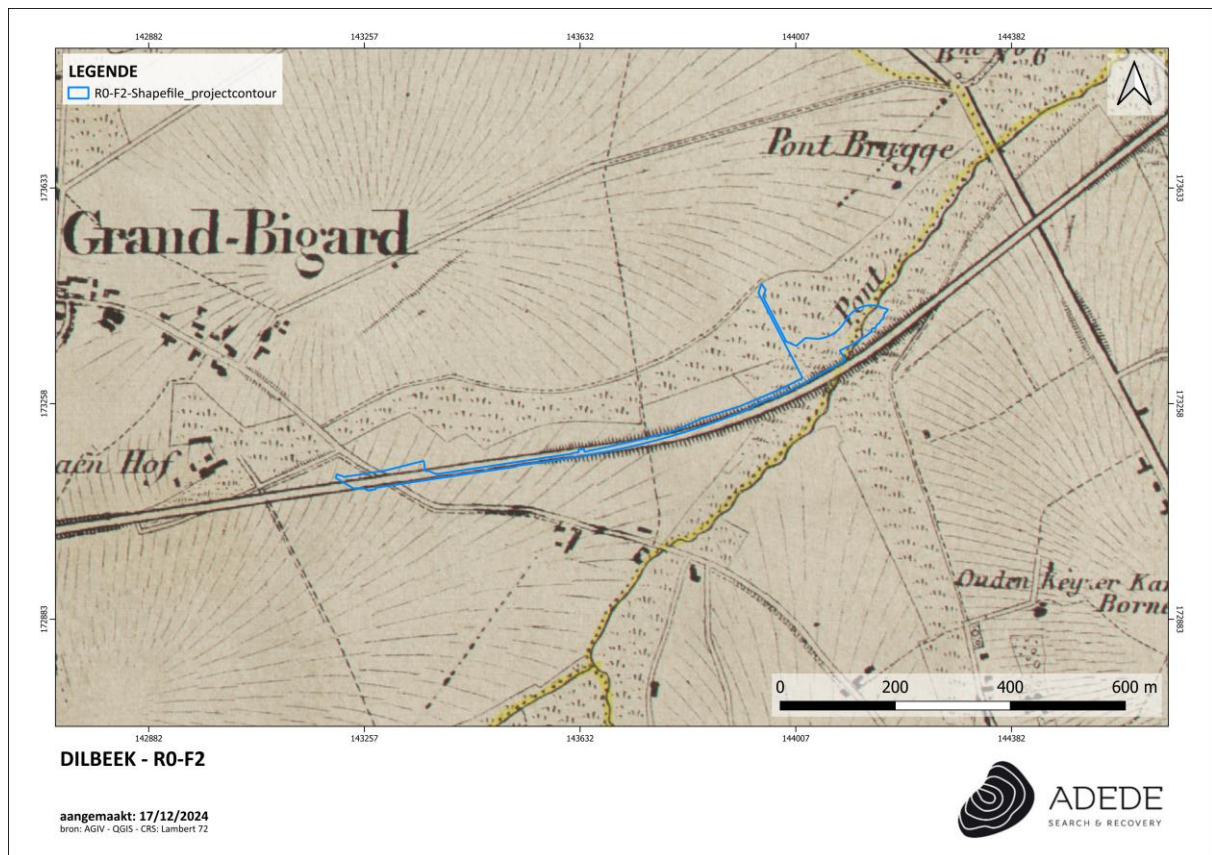
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.1.3 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

Philippe Vandermaelen was een autodidact cartograaf die vanwege zijn eerdere verwezenlijkingen op vlak van cartografie vanaf 1831 nauw samenwerkte met de overheid. Aanvankelijk was zijn opdracht het karteren van de grenzen op basis waarvan de onderhandelingen gevoerd werden tussen België en Holland. Hij maakte van zijn bevoorrechte positie bij de overheid gebruik om de hand te leggen op de handgeschreven plannen van de gemeentelijke kadasters en verwierf ook de bestaande driehoeksmetingen. Hij stuurde zijn topografen uit naar de negen provincies om er de nodige opmetingen te doen en publiceerde twee topografische kaarten van België: de kaart op schaal 1:80.000 in 25 folio's – een meesterwerk van de lithografie – was volledig voltooid in 1853, terwijl de 250 folio's van de kaart op schaal 1:20.000 verschenen tussen 1846 en 1854.

We stellen opnieuw een status quo vast op de kaart van Vandermaelen. Het projectgebied blijft volledig onbebouwd en ook in de wijdere omgeving blijft de bebouwing geconcentreerd langsheen de Brusselstraat. De meest in het oog springende verandering is de aanleg van de spoorweg Gent-Brussel (spoorlijn 50), die parallel loopt met het projectgebied, net ten zuiden hiervan. Verder kende

de omgeving weinig wijzigingen en bleef voornamelijk agrarisch van aard. Het projectgebied blijft ook verstoken van bebouwing.

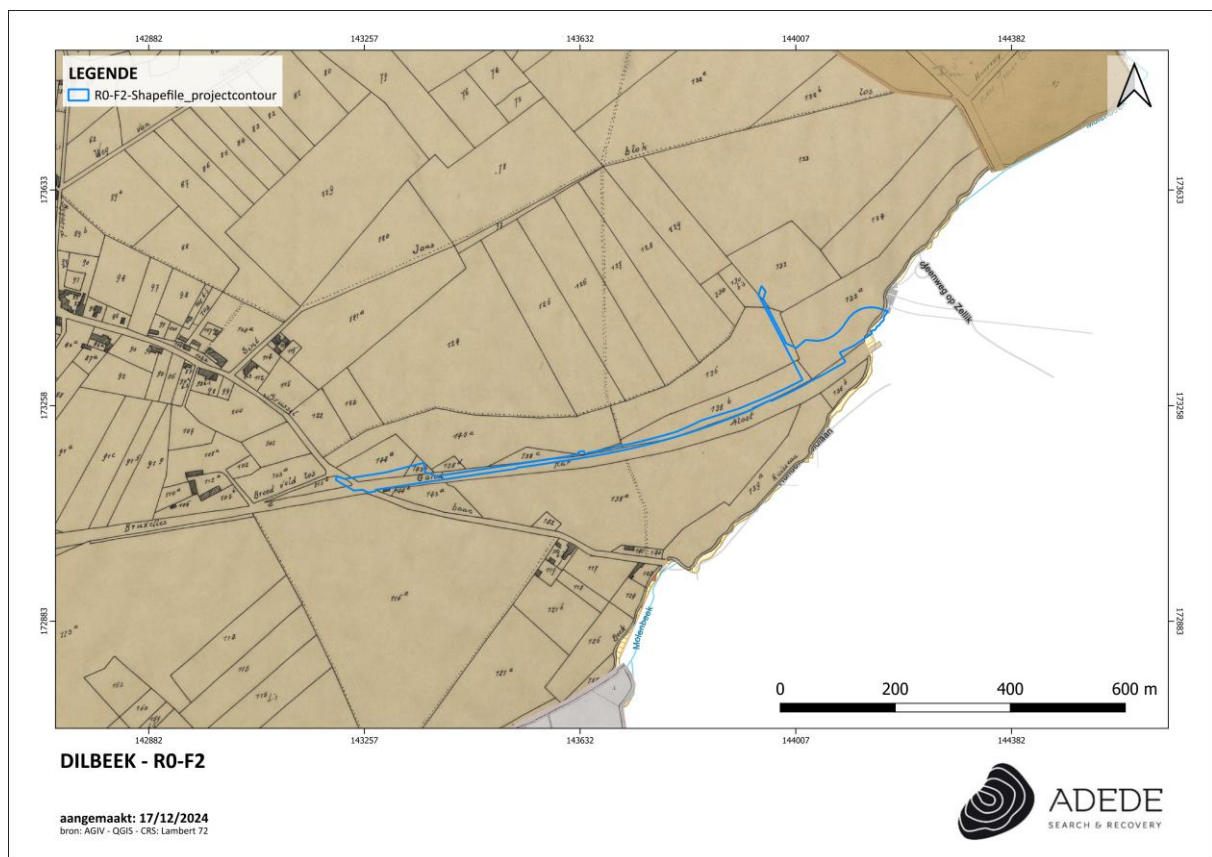

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.1.4 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De Popp-kaarten zijn een verzameling kadasterkaarten die in de 19de eeuw werden uitgegeven door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp. Deze kaarten waren in feite een gecommmercialiseerde versie van het toenmalige kadaster van België en bevatten dus veel gegevens over perceelsindeling, maar zonder detailwerking.

De Poppkaart brengt ons weinig bijkomende informatie bij en de toestand is nagenoeg dezelfde als deze die wordt weergegeven op de kaart van Vandermaelen: een agrarisch gebied waar de bebouwing zich concentreert langsheen de Brusselstraat en dat doorsneden wordt door spoorlijn 50. Het projectgebied blijft daarbij volledig onbebouwd.

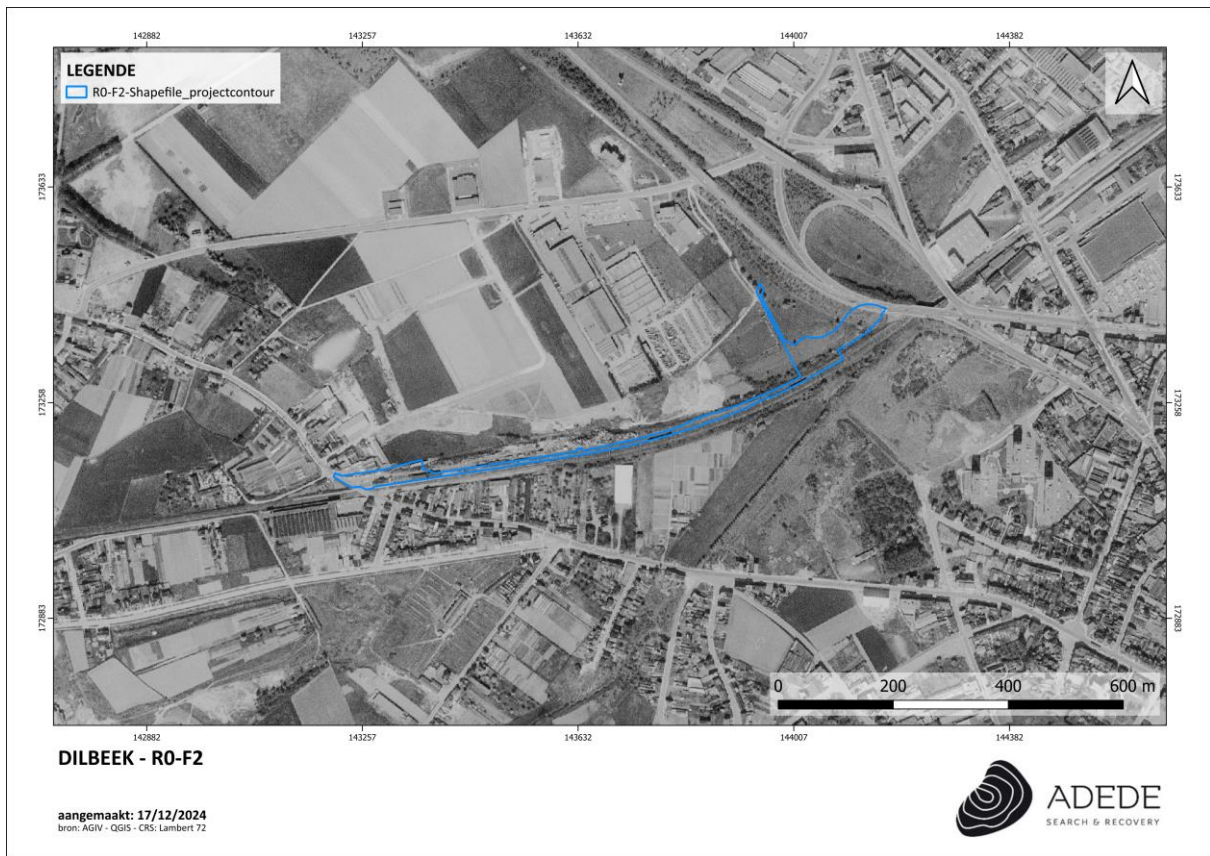

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.1 Luchtfoto 1971

Op de Luchtfoto van 1971, kunnen we de oude stationsgebouwen ontwaren, al is een diepgaande interpretatie van deze foto's moeilijk gezien hun lage kwaliteit. Het stationsgebouw van Groot-Bijgaarden werd aan het einde van de negentiende eeuw gebouwd, volgens het model '1893'. Deze stationsgebouwen bestonden uit drie delen, waarvan een centraal gedeelte met twee bouwlagen onder zadeldak, een lage vleugel onder zadeldak en een L-vormige vleugel.¹³ Verder bleef het terrein volledig onbebouwd. Mogelijks werd er bij het stationsgebouw ook parkeergelegenheid voorzien, als is dit niet duidelijk af te leiden uit de foto's. We zien ook dat het bedrijventerrein dat zich net ten noorden van het projectgebied bevindt, stilaan in ontwikkeling komt. Langsheen de Brusselstraat is de bewoning sterk gedensifieerd en kwamen woonwijken tot stand.

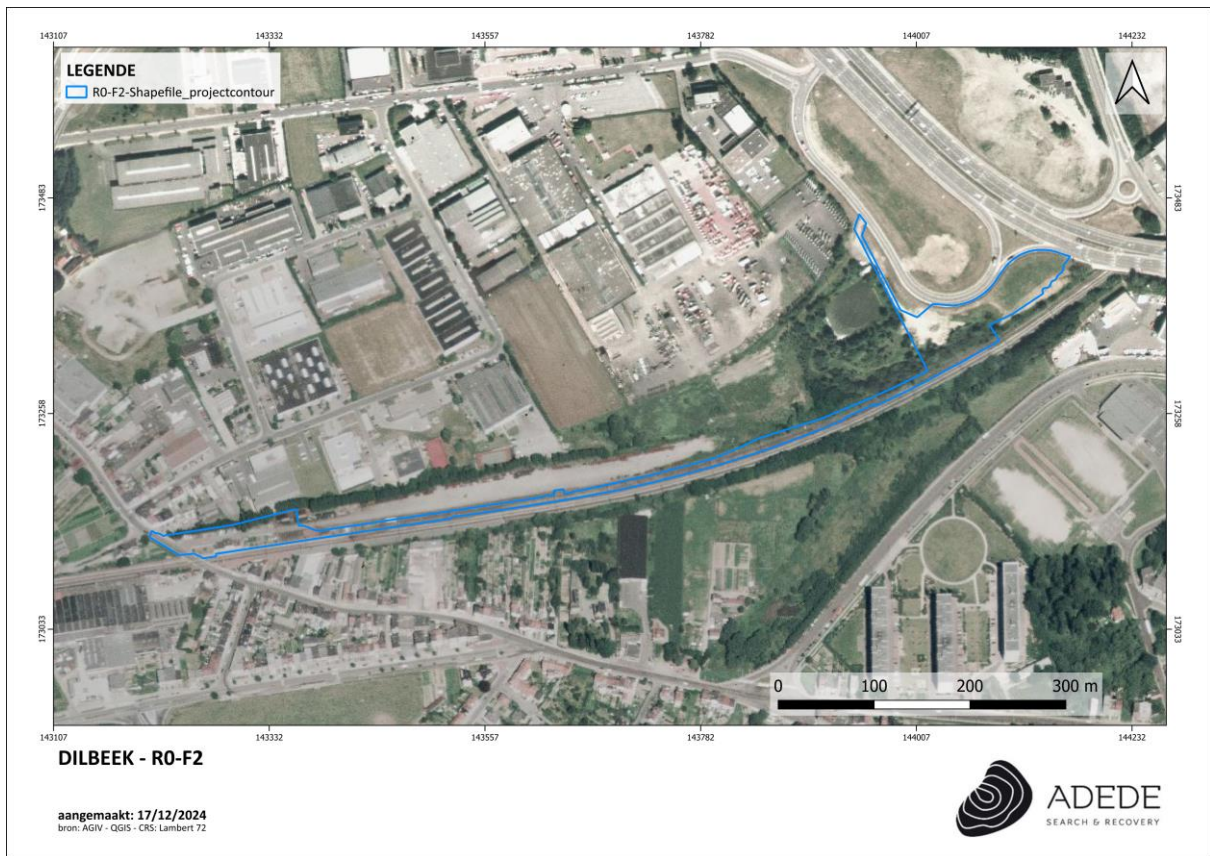
¹³ Hugo De Bot, *Stationsarchitectuur in België I* (Turnhout, 2002).

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

3.3.2 Luchtfoto 1979-1990

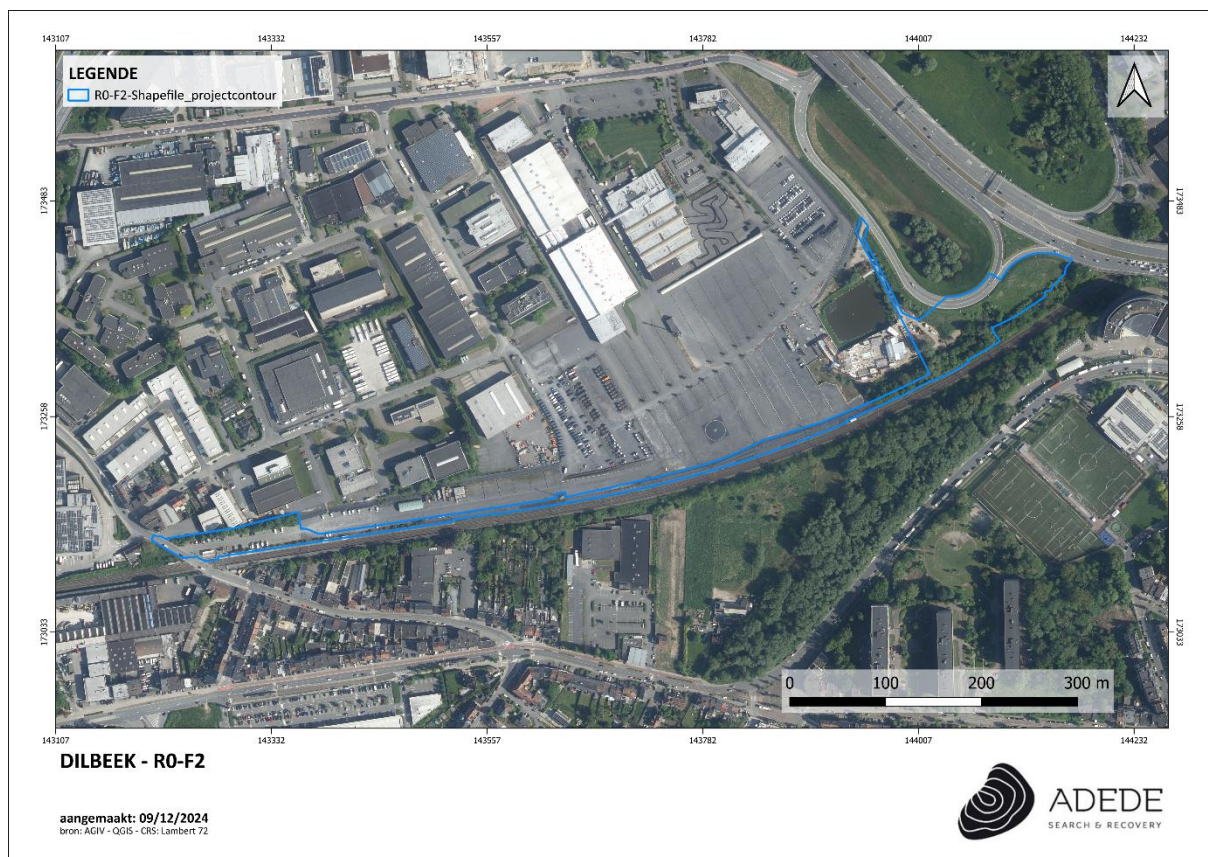
Op deze luchtfoto lijkt de bebouwing gelijk te zijn gebleven, maar werd een veel groter gedeelte van de omgeving verhard te zijn geweest en in gebruik genomen als parkeergelegenheid.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

3.3.3 Luchtfoto meest recent

Op de meest recente luchtfoto werd de verharding ten noorden van het projectgebied sterk uitgebreid. Het oostelijk gedeelte van het projectgebied werd vooralsnog niet verhard en is in gebruik als grasland. Er zijn wel duidelijk grondroerende werken aan de gang in dit oostelijke deel van het projectgebied.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de meest recente luchtfoto.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving

- Voor de sanering van een projectgebied op de Kerremans-site te Asse, werd door Studiebureau Archeologie een bureaustudie uitgevoerd. Zij concludeerden dat de bodem te verstoord was om nog enig intact bodemarchief te bevatten.¹⁴
- Voor een projectgebied gelegen aan de Alfons Gossetlaan te Groot-Bijgaarden, werd door ABO Consultancy een bureauonderzoek uitgevoerd. Zij concludeerden dat er een zeker archeologisch potentieel was voor dit projectgebied, gelegen aan de historische baan van Groot-Bijgaarden naar Brussel. Verder onderzoek in de vorm van een Landschappelijk Bodemonderzoek werd aangeraden.¹⁵
- BAAC België voerde aan de Bosstraat in Dilbeek een proefsleuvenonderzoek uit in het kader van de heraanleg van dit projectgebied (belevingsweide + parkeergelegenheid). Hierbij

¹⁴ Ward Decramer, *Archeologienota: De sloop- en saneringswerken van de Kerremans-site te Asse* (Tienen, 2020).

¹⁵ E. Dirix en C. Holstein, *Archeologische evaluatie van het bodemarchief van aan de Alfons Gossetlaan te Groot-Bijgaarden* (prov. Vlaams-Brabant) (Hasselt, 2019).

werden enkele opvulpakketten geïdentificeerd alsook negentiende- en twintigste-eeuwse archeologische niveaus. Er werden echter geen relevante archeologische vondsten gedaan en de terreinen werden daarop vrijgegeven.¹⁶

- Voor de aanleg van een nieuwe KMO site, in de onmiddellijke nabijheid van het projectgebied, werd door All-Archeo een bureauonderzoek uitgevoerd. Zij concludeerden dat het gebied een zeker archeologisch potentieel kent en concludeerden dat verder onderzoek noodzakelijk was.¹⁷

3.4.2 CAI Indicatoren

Aan de hand van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is het mogelijk om in de omgeving van het projectgebied voorgaande archeologische vondsten in kaart te brengen. Op basis hiervan kan een inschatting gemaakt worden over wat de te verwachten resultaten van een eventueel archeologisch onderzoek zouden kunnen zijn.

Wat betreft steentijden werden geen vondsten gemeld in de onmiddellijke omgeving. Wat betreft metaaltijden werd een losse vondst van aardewerk gemeld, op zo'n 1200m ten zuidwesten van het projectgebied (CAI 206936). De meeste CAI meldingen houden verband met de middeleeuwen en de vroegmoderne periode. Het gaat daarbij om de middeleeuwse Sint-Egidiuskerk (CAI 2621), het kasteel/donjon van de heren van Bijgaarden (CAI 224218), het hof van Overjette (CAI 10005) en het hof ten Nieuwenhove, een afhankelijkheid van de Sint-Baafsabdij te Gent (CAI 10044).

Voor de vroegmoderne periode noteerden we een site met walgracht genaamd 'Chateau de Catebrouck' (CAI 220356) en een niet benoemde site met walgracht (CAI 222358). Voor de hedendaagse periode werden enkele greppels uit de late negentiende of de vroege twintigste eeuw aangetroffen (CAI 224218).

Gezien de nabijheid van het Brussels Hoofdstedelijk werd ook gekeken naar potentieel interessante archeologische sites. Hier werd echter niets weerhouden binnen een redelijke afstand tot het eigenlijke projectgebied.¹⁸

In de tabel hieronder wordt een niet-exhaustieve lijst weergegeven van de CAI-locaties in de buurt van het projectgebied.

¹⁶ Bert Mestdag, *Proefsleuvenonderzoek Dilbeek Bosstraat (prov. Vlaams-Brabant) (Ingelmunster, 2018)*.

¹⁷ David Vanhee & Ruth Ferket, *Archeologienota Groot-Bijgaarden (Dilbeek) – Brusselstraat-Stationsstraat (Bornem, 2020)*.

¹⁸ Brugis, <https://gis.urban.brussels/brugis/#/> [geraadpleegd op 09-12-2024].

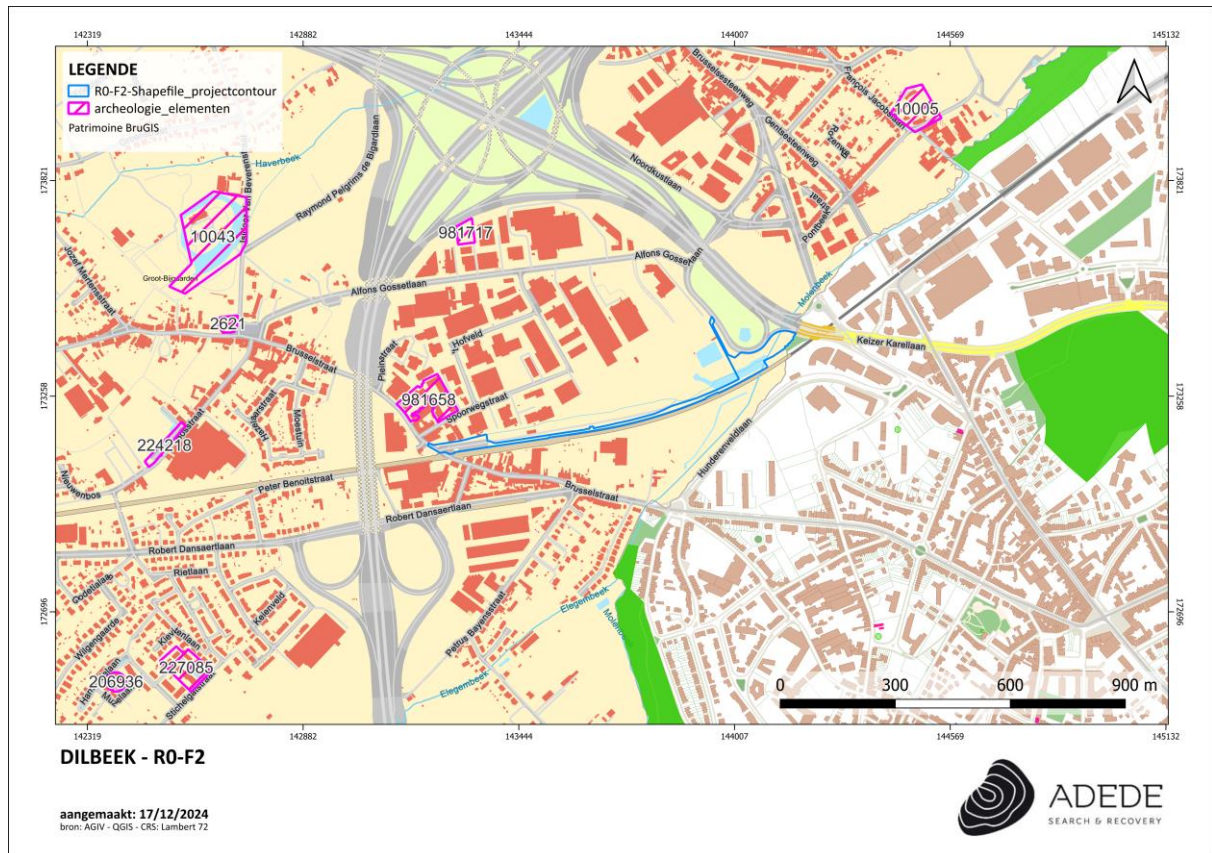
WO_ID	NAAM	URL	gebeurtenis	typologie	materiaal	datering
2621	Parochiekerk Sint-Egidius	https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/2621	erfgoedonderzoek, kaartstudie, toevalsvondsten	inhumatiegraven, kerkhoven, parochiekerken	/	volle middeleeuwen
10005	Hof te Overjette	https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/10005	erfgoedonderzoek, historische studie	hoeven	/	late middeleeuwen
10043	Pelgrim de Bigard Kasteel	https://inventaris.onroerenderfgoed.be	bouwarcheologisch onderzoek, erfgoedonderzoek, kaartstudie	kastelen (verdedigingswerken), motteheuvels, mottekastelen	/	17de eeuw, late middeleeuwen

		e/waarne mingsobj ecten/10 043				
206936	Stichelgatstraat	https://inventaris.ornroerenderfgoed.be/waarne/mingsobjecten/206936	archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	archeologische objecten, losse vondsten	aardewerk	metaaltijden
220356	Site met walgracht "Chateau de Catebrouck"	https://inventaris.ornroerenderfgoed.be/waarne/mingsobjecten/220356	erfgoedonderzoek	sites met walgracht	/	18de eeuw
224218	Bosstraat	https://inventaris.ornroerenderfgoed.be/waarne/mingsobjecten/224218	archeologisch vooronderzoek met	/	/	nieuwste tijd

		nroerend erfgoed.b e/waarne mingsobj ecten/22 4218	ingreep in de bodem, booronderzoek			
227085	Stichelgatstraat Poëzielaan	https://in ventaris.o nroerend erfgoed.b e/waarne mingsobj ecten/22 7085	archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	/	/	/
981612	Kraaienbroekstraat	https://in ventaris.o nroerend erfgoed.b e/waarne mingsobj ecten/98 1612	archeologische opgravingen, fysisch- antropologisch onderzoek, metaaldetectie, proefsleuven en proefputten i.f.v.	ambachtelijke objecten, brandrestengraven, erven, funeraire, rituele en religieuze objecten, gebouwplattegrond en, greppels, kleding	aardewerk, bot (menselijk), houtskool, koper, kwartszandsteen, metaal, vuursteen	nieuwe tijd, nieuwste tijd, Vroeg- Romeinse tijd

			sporensites	en -accessoires, kuilen, losse vondsten, munten, paalkuilen, uitrusting voor dieren, vaatwerk, veldovens, wapens en munitie		
981658	Brusselstraat 148	https://inventaris.ondernoerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/981658	proefsleuven en proefputten i.f.v. sporensites	/	/	/
981717	Alfons Gossetlaan	https://inventaris.ondernoerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/981717	landschappelijk booronderzoek	/	/	/

		ecten/98 1717				
--	--	------------------	--	--	--	--

Figuur 18. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

4 Besluit

In het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van het project Dilbeek F2 Hoppinpunt, waarbij de fietssnelweg tussen Gent en Brussel wordt doorgetrokken langs het station van Groot-Bijgaarden, parallel met spoorlijn 50 tussen Gent en Brussel alsook de aanleg van een groenzone, werd door ADEDE BVBA een bureaustudie uitgevoerd in het kader van het opstellen van een archeologische nota met uitgesteld traject.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan-of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Dilbeek is gelegen in de provincie Vlaams-Brabant, ten westen van Brussel en is een hoofdzakelijk residentiële gemeente. De gemeente is gelegen in het zuiden van het Pajottenland en wordt waterhuishoudelijk gedomineerd door de stroomgebieden van de Zenne en de Dender. Het gebied behoort landschappelijk tot de Brabantse glooiingen. Het projectgebied ligt daarbij in een vlakte die ten noorden en ten zuiden wordt ingesloten door heuvelruggen en ligt op een hoogte van ongeveer 43m ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing. Het projectgebied vertoont echter een zeer grillig reliëfverloop, met bruuske hoogteverschillen van soms wel meer dan twee meter, wat een indicator lijkt voor verregaande bodemverstoring. Mogelijk speelt vooral de aanleg van de spoorlijn Brussel-Gent, net naast het projectgebied, hierbij een belangrijke rol. Er mag dan ook verondersteld worden dat de aanleg van deze spoorwegberm, die aan het projectgebied grenst, het bodemarchief reeds in belangrijke mate geroerd heeft.

Uit een onderzoek van CAI meldingen in de buurt van het projectgebied, kwam eerder weinig bovendrijven. Wat premiddeleeuws materiaal betreft, werd er enkel melding gemaakt van een losse vondst van aardewerk met een metaaltijddatering. Toch lijkt de landschappelijke ligging van het projectgebied in de alluviale vlakte, nabij het water van de Molenbeek een verhoogd potentieel voor steentijdvondsten met zich mee te brengen. Deze verwachting beperkt zich echter tot de noordelijke uitloper van het projectgebied die de aansluiting zal maken met de Stationsstraat, gezien de ingrijpende bodemverstoringen op de meer zuidelijke delen van het projectgebied. Daar staat wel tegenover dat de ondergrond zoals aangegeven op de bodemtypekaart voor dit gebied niet altijd een

bodemtype karteert dat als positief kan geïnterpreteerd worden voor de bewaring van de archeologische ondergrond. Op basis hiervan schuiven we voor steentijden een lage verwachting naar voor.

Archeologisch onderzoek in de omgeving heeft voornamelijk sporen opgeleverd uit de middeleeuwse en vroegmoderne periode. Desalniettemin schuiven we voor deze perioden een lage verwachting naar voor. Op het beschikbare historische kaartmateriaal werden immers geen sporen aangetroffen van enige bebouwing of activiteit anders dan landbouw op het projectgebied. De bebouwing in de omgeving concentreerde zich immers steeds langsheen de Brusselstraat. De onmiddellijke omgeving van het projectgebied werd pas in de twintigste eeuw ontwikkeld.

Uit de landschappelijke studie van het gebied blijkt dat het westelijke deel van het projectgebied grotendeels opgehoogd werd met meer dan twee meter. Met een maximale bodemingreep van 1 meter, wordt in deze zone het archeologisch niveau dus met zekerheid niet geraakt.

Het grootste gedeelte van het projectgebied, meer naar het oosten, lijkt ons, gezien de zeer smalle aard van de te onderzoeken zone, niet geschikt voor eventueel verder archeologisch onderzoek. De werfzone in het midden van het projectgebied voor de aan te leggen fietssnelweg kent immers slechts een breedte van 6 tot 10 meter met ingrepen tussen 70 cm-MV (verharding) en 200 cm-MV(riolering). In het geval een landschappelijk bodemonderzoek zou uitwijzen dat hier, tegen de verwachting in wel degelijk een bodemopbouw met archeologische potentie aanwezig is, kan een proefsleuvenonderzoek niet voldoende informatie opleveren om eventuele archeologische sporen in context te plaatsen. Bijkomend vinden deze werken plaats in de antropogene talud van de spoorweg waardoor het eventuele bodemarchief bewaard zou blijven.

ADEDE bvba is daarom van mening dat deze zones geen verder onderzoek behoeven.

Tenslotte is er, naast de fietssnelweg zelf, de nieuwe fietsbrug gefundeerd door paalfunderingen (ca. 3m-MV) en werkzones waarvoor er genivelleerd zal worden (ca 30cm-MV). Na de werken zullen hier ook groenzones ingericht worden. Deze werken lijken plaats te vinden in een reeds bestaande ophoging en geroerde grond (door de aanwezige leidingen en voorgaande grondwerken) maar de precieze bodemopbouw kan op basis van het bureauonderzoek alleen niet achterhaald worden.

Gezien de aan- of afwezigheid van archeologische sporen niet met zekerheid kon achterhaald worden en gezien er geen duidelijkheid bestaat of de bodemingrepen het eventueel aanwezige bodemarchief bedreigen, is ADEDE bvba van mening dat er voor deze zone verder archeologisch onderzoek nodig is om de bodemopbouw in kaart te brengen. Indien blijkt dat er een goede bewaarde bodemopbouw bewaard bleef, kan desgevallend overgegaan worden tot verdere stappen in het archeologisch onderzoek. Het verdere verloop wordt beschreven in het Programma van Maatregelen.

5 Bibliografie

5.1 Archeologienota's

Bert Mestdag, Proefsleuvenonderzoek Dilbeek Bosstraat (prov. Vlaams-Brabant) (Ingelmunster, 2018).

David Vanhee & Ruth Ferket, Archeologienota Groot-Bijgaarden (Dilbeek) – Brusselstraat-Stationsstraat (Bornem, 2020).

E. Dirix en C. Holstein, Archeologische evaluatie van het bodemarchief van aan de Alfons Gossetlaan te GrootBijgaarden (prov. Vlaams-Brabant) (Hasselt, 2019).

Ward Decramer, Archeologienota: De sloop- en saneringswerken van de Kerremans-site te Asse (Tienen, 2020).

5.2 Literatuur

F. Bogemans, 'Legende overzichtskaart Quartairgeologie Vlaanderen' (Brussel, 2005).

Mertens J., 1955, "Gallo-Romeins uit Vlaams-Brabant", Machelen. Eigen Schoon en de Brabander 3-4.

B. Pillans & P. Gibbard, 'The Quaternary period', in: F.M. Gradstein, J.G. Ogg & A.G. Smith, *The Geological Time Scale (Cambridge, 2004)* pp. 979-1010.

5.3 Online

<https://www.luchtvaartgeschiedenis.be/content/haren-evere-vliegveld>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

<https://bib.kuleuven.be>

<http://www.ngi.be>

<https://loket.onroenderfgoed.be>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<http://www.cartesius.be>

www.geopunt.be

www.geoportaal.be

www.dov.vlaanderen.be

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 19 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 20 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.....	- 21 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 22 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 23 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 24 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 25 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 26 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 27 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 28 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	- 31 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 33 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 34 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.....	- 35 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 36 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 37 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de meest recente luchtfoto.....	- 38 -
Figuur 18. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 45 -

7 Bijlage

Plannen Werkzaamheden